

›Gårdsförsäljning kan hota Systembolaget ›Förbud alkoholreklam i EU
REPORTAGE Utsatt jobb för öflickor **I RÖRELSE** Nytändning i Falun

accent

Sarah Wamala

FHIs nya ledare vill göra hälsosamma val möjliga

Sälj Miljonlotteriet och tjäna pengar åt din förening!

**Få möjlighet
till fler Vit Jul-
aktiviteter!**

Du hittar all information på:
www.miljonlotteriet.se/forening

Alla barn har rätt till en vit jul.

Gårdsförsäljning systemhot

8 GRANSKNING Gårdsförsäljning av alkohol målas upp av förespråkarna som ett trevligt inslag i landsbygdutvecklingen. Andra är oroliga för att gårdsförsäljningen i sin förlängning hotar att skjuta hela den svenska alkoholpolitiken i sank.

INTERVJU

Vill underlätta hälsosamma val

20 INTERVJU Folk ska fatta sina egna beslut, men samhället ska göra de goda hälsomässiga valen tillgängliga för sina medborgare. Det tycker Folkhälsoinstitutets nya generaldirektör Sarah Wamala.

REPORTAGE

Tufft jobb för ölflickor

16 REPORTAGE 4 000 kvinnor i Kam-bodja arbetar med att sälja öl till törstiga män. Arbetet är underbetalt och kvinnorna tvingas dricka med männen. Många prostituerar sig för att överleva. 500 av dem arbetar åt bryggerijätten Carlsberg.

FASTA AVDELNINGAR

LEDARE	4	GRANSKNING	8	INTERVJU	20	IOGT-NTO INFO	28
REDAKTION	5	AKTUELLT	12	KULTUR	24	I RÖRELSE	30
INSÄNDARE	5	TRE FRÅGOR	15	KRÖNIKA	26	NÄSTA NUMMER	35
DEBATT	6	REPORTAGE	16	KORSORD	27		

OPINION

Slå vakt om Systembolaget

4 LEDARE Gårdsförsäljning av vin är i förlängningen ett hot mot Systembolagets monopol, som är en grundbult i den svenska alkoholpolitiken, och därmed ett hot mot folkhälsan.

Långt kvar att nå nollvision i trafiken

5 INSÄNDARE Varje år dör 150 personer i trafiken på grund av egen eller annan ratt-onykterhet. 150 är långt ifrån visionens noll.

Förbjud reklam för alkohol inom EU

6 DEBATT Alkohol är inte vilken handelsvara som helst. Alkoholens skadeverkningar på människor är enorma. Förbjud därför reklam för alkohol i EUs alla länder. Det kräver IOGT-NTOs ordförande Anna Carlstedt tillsammans med fyra europeiska kolleger.

AKTUELLT

Expertkonferens om EU och alkoholen

12 AKTUELLT Beslutsfattare och experter träffades i Stockholm för att diskutera alkohol och hälsa. Ett av syftena var att hålla liv i processen som började med EUs alkoholstrategi för tre år sedan.

I RÖRELSE

Fullt hus i Falun gång efter gång

30 I RÖRELSE I Gamla Elverket i Falun är det musik- och kulturverksamheten som dominerar. IOGT-NTOs lokaler är gigantiska men här lyckas kamratstödet med att fylla lokalen gång efter gång.

OMSLAGSBILD

Foto: Anita Johansson

Gårdsförsäljning av vin är långtifrån så trevligt och oförargligt som förespråkarna vill få oss att tro. I förlängningen är det ett hot mot Systembolagets monopol, som är en grundbult i den svenska alkoholpolitiken, och därmed ett hot mot folkhälsan.

Ett hot mot Systembolaget

AV EVA ÅHLSTRÖM

Vissst låter det mysigt att de som besöker en vinodlare också ska kunna köpa med sig några flaskor av det lokalt producerade vinet? Inte kan väl den lilla försäljningen bidra till någon nämnvärd ökning av alkoholkonsumtion och alkoholskador? Måste nykterhetsrörelsen vara glädjedödare och säga nej till gårdsförsäljning?

Ja, det måste nykterhetsrörelsen, och det måste ansvariga politiker också. För frågan handlar inte bara om några flaskor vin hos små lokala odlare, den är mycket större än så. Gårdsförsäljning skulle bryta mot Systembolagets monopol som försäljare av alkohol i Sverige, och då är det inte alls säkert att Sverige får ha kvar monopollet, som är ett undantag från EUs regler om en fri marknad.

När Sverige gick med i EU, fick vi behålla monopollet under förutsättning att det inte på något sätt skulle diskriminera utländska aktörer. Det kan Systembolaget garantera, men om vi skulle tillåta lokala tillverkare att sälja sitt vin, skulle det gynna svenska producenter och missgynna andra.

Var säger förresten att det skulle stanna vid småskaliga vinbönder? Om de får sälja direkt på tillverkningsstället, varför skulle inte lokala bryggerier eller whiskytillverkare få göra det? Det skulle väl också kunna bidra till att utveckla landsbygden och turismen, som näringsminister Maud Olofsson och andra förespråkare för gårdsförsäljning har som argument.

Alkohollagsutredningen, som presenterades i början av året, drog slutsatsen att försäljning av alkohol direkt från tillver-

karen inte ska tillåtas, eftersom det inte vore förenligt med Systembolagets monopolställning.

Alliansregeringen är splittrad i frågan och har ännu inte tagit ställning. Den moderate EU-parlamentarikern Christofer Fjellner har frågat EU-kommissionen hur EG-rätten ställer sig till gårdsförsäljning och fått ett svar som är omöjligt att tolka (läs mer om det längre fram i tidningen) men som av förespråkarna har tolkats som ett klartecken.

»Att vin säljs på vingårdar i de flesta andra EU-länder är förstås inget argument.«

Att vin säljs på vingårdar i de flesta andra EU-länder är förstås inget argument. De har inget Systembolag med monopol på alkoholförsäljningen och alltså inget undantag från EUs fria marknad. Men det har Finland, som därför är väldigt populärt i argumentationen för svensk gårdsförsäljning.

Finland har Alko, som är en motsvarighet till Systembolaget, och Finland tillåter gårdsförsäljning av vin sedan 1995. Om deras tillverkare får sälja vin på sina gårdar, måste väl de svenska tillverkarna också få det?

Så enkelt är det inte. Den finska gårdsförsäljningen är ifrågasatt av EU-kommissionen, som anser att utländska produkter missgynnas, eftersom de bara får säljas på Alko. Kommissionen har ännu inte lyft frågan till EG-domstolen, som har avgörandet i sin hand, men den kan när som helst göra

det. Så frågan är långtifrån avgjord.

Kan EG-domstolen konstatera att Finland, eller Sverige, bryter mot monopollet, är risken överhängande att domstolen anser att förutsättningarna för de beviljade undantagen har ändrats och att monopollet därför måste avskaffas.

Det finns en anledning till att vi har ett statligt monopol på försäljningen av alkohol, och det ska vi vara rädda om. Till skillnad från tillverkare och privata försäljningsställen har Systembolaget inget vinstintresse och ingen anledning att försöka få kunderna att köpa mer alkohol och därmed öka risken för skador.

Om regeringen vill värna om monopollet och en restriktiv svensk alkoholpolitik, måste den lyssna på sin Alkohollagsutredning och säga bestämt nej till gårdsförsäljning. ■

FÖR ÖVRIGT ANSER ACCENT ATT...

Bryggarnas ansvar

ALKOHOLREKLAM Styrelsen för Sveriges Bryggerier har antagit "Riktlinjer för marknadsföring av alkoholdrycker", och VD Cecilia Gierta förklarar att självreglering är bästa sättet att hålla efter överträdelser. Inför expertkonferensen om alkohol nyligen hade organisationen en helsidesannons i DN med rena lögner om alkoholkonsumtionen i Sverige. Självreglering?

Klokt regeringsförslag

KROGTIDER Regeringen har lagt fram ett förslag till ny alkohollag med förslag om kortare öppettider på krogen – i Norge. Genom att förkorta serveringstiden vill politikerna frigöra resurser från polisutryckningar och nattliga sjukhusbesök till andra ändamål. I Sverige väntar vi fortfarande på ett förslag till ny alkohollag. Utredningen presenterades för ett halvår sedan.

Brist på alternativ

UNGDOMSLIV Två tjejer i 15-årsåldern sitter på bussen, på väg hem från skolan, och diskuterar den kommande helgen. "Ska vi gå ut på stan eller ska vi stanna hemma och mysa och supa?" frågar den ena. Kompisens svar drunrar i trafikbuller när de kliver av. Jag sitter kvar och hoppas att hon ska kunna bidra med något fler – och något roligare – alternativ.

Citatet

»Det ska kännas välkommande, roligt och spännande att börja skolan. Ingen ska behöva riskera att kränkas.«

NICLAS LIDSTRÖM och
ANTON KLEPKE

Islamkritik behövs

RELIGION Studieförbundet NBV har gett ut ett studiematerial om "olikfientlighet", till exempel rasism, kvinnoförakt, homofobi, antisemitism och islamofobi. Genom att använda den sistnämnda termen insinuerar man att det är fördomsfullt att kritisera islam. I själva verket finns goda skäl att kritisera både islam och andra religioner. Koranen, liksom Bibeln, innehåller till exempel, vid sidan av mildare texter, grovt kränkande utfall mot olikfientlighet. Fundamentalism och homofobi präglar också islams huvudfärd, medan de är mer marginaliserade i kristendom.

Extrem islam, islamism, är dessutom en totalitär politisk ideologi, som även förtrycker toleranta muslimer. En rad islamstater har krävt – och fått stöd av en FN-resolution! – att "förtal" av religion ska kunna kriminaliseras. Det är ett allvarligt hot mot både yttrandefriheten och demokratin, som en demokratisk folkrörelse som nykterhetsrörelsen har anledning att uppmärksamma.

Vad NBV bör fördöma är därför inte "islamofobi" utan muslimfientlighet.

LARS TORSTENSSON

Våga vägra nollning

STUDENT Nu i höst har många nyblivna studenter påbörjat sina studier vid högskolor och universitet. I dessa ekonomiskt kärva tider väljer rekordmånga unga människor att plugga. För ett tag sedan var det också dags för elever på grundskolor och grundskolor runt om i landet att börja sko-

Åk till Köpenhamn!

KLIMAT Den 7-18 december i år ska alla världens ledande politiker samlas i Danmarks huvudstad Köpenhamn för att diskutera fram ett nytt klimatavtal efter Kyotoprotokollet. Med alla larmrapporter om klimathotet så måste varenda kotte som värnar om en hållbar planet åka dit för att pressa maktthavarna till ett bra avtal. Det ska vara ett avtal som både kraftigt minskar utsläppen och fördelar bördan rättvist mellan fattiga och rika länder. Mötet är vår sista chans innan klimatförändringarna rusar iväg. Det är nu eller aldrig. Innan det är försent. För våra barns och barnbarns skull.

ROBERT ZACKRISSON, VÄNERSBORG

lan. Under den obligatoriska nollningen blir många av dem utsatta för förnedrande kränkningar av olika slag.

Det kan till exempel handla om att supa en person full, tvinga av denne kläderna, fotografera och lägga ut bilderna på skolans interna e-postsystem. Det ordnas också speciella krogrundor där den vinner som dricker mest alkohol på kortast möjliga tid. Fenomenet gör att många ungdomar känner sig kränkta och otrygga, och i vissa fall leder det också till att de slutar skolan i förtid.

Sveriges Blåbandsungdom och nätverket Våga vägra nollning tycker att ingen ska bli utsatt för sådan behandling och menar att det är skolans vuxna i form av lärare och rektorer som måste agera.

Självklart ska det även i framtiden finnas tillställningar för de nya på skolan, men de måste vara väl genomtänkta och samplanerade av elever och personal. Det ska kännas välkommande, roligt och spännande att börja skolan. Ingen ska riskera att kränkas.

NICLAS LIDSTRÖM,

SVERIGES BLÅBANDS UNGDOM

ANTON KLEPKE,

NÄTVERKET VÅGA VÄGRA NOLLNING

150 döda är långt ifrån 0

TRAFIK 16 000 rattfyllerister per dag dödar 150 personer per år. 150 personer är inte nära nollvisionen i ett samhälle där alkoholen blir glorifierad och tillgången ökar.

Alkohol och bilkörning hör verkligen inte ihop. Detta är

självklart för många. Men efter några öl/några glas vin är det inte lika självklart längre.

LINDA TJÄLLDÉN, UNF UMEÅ

Släcka brand med fotogen?

UNGDOM I en debattartikel i Västmanlands Läns Tidning pläderar riksdagsledamoten Jörgen Johansson för en "verklighetsförankrad alkoholpolitik", som skulle "minska ungdomsfylleriet via importerad alkohol", då Systembolagets är mer renat – men de facto ger samma negativa effekter för individ och samhälle.

Inledningen till artikeln belyser klokt vikten av minskat ungdomssupande. Men förslaget till lösning är ologiskt. Det är den tidiga alkoholdebuten som spolierar samhällets och många individers framtid. Här krävs insatser för upplysning, gott föredöme och opinion mot langning.

När det brinner i knutarna ska vi inte spruta fotogen på elden utan finna en effektiv strategi för att släcka. Här behövs ökat ansvar för framtiden från både vuxna och ungdomar, som inser alkoholbrukets konsekvenser för trygghet, våld och trafiksäkerhet. Det är den verklighetsförankringen som är nyckeln till framgång. Vi förleds lätt av att det "bara" är en ökande minoritet som slås ut och att inkubationstiden från första glas till utvecklad alkoholism är så lång att man kan glömma sambandet. Ändå drabbas vi alla av missbruket som är barn till bruket.

THORE GÅRMARK, VÄSTERÅS

accent

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund.

Pressläggning detta nummer:
12 oktober

REDAKTION

Eva Åhlström
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

Maria Zaitzewsky
Featureredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewsky@iogt.se

Pierre Andersson
Nyhetsreporter
08-672 60 54
pierre.andersson@iogt.se

Eduardo Mutis
Bildredaktör
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

Mårten Gudmundhs
Marie Pettersson
Impacta AB,
form och layout
accent@iogt.se

MEDVERKANDE DETTA NUMMER:

Anita Johansson Lars Schmidt, Ola Kjell-
bye, Jonas Forsberg, Marcus Birro,
Rurik Zaitzewsky, Anders Perstrand.

ADRESS

Accent, Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50, fax: 08-672 60 01
e-post: accent@iogt.se

IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammelgårdsv. 38
Stora Essingen, Stockholm

ADRESSÄNDRING

tel: 08-672 60 38/39
fax: 08-672 60 01

ANNONS

Info Reklambyrå. Janne Moréus
tel: 0221-213 40, mobil: 070-346 34 62
e-post: janne@info reklam.nu
Adress: Glasgatan 21, 731 30 Köping

TRYCK

VTT Grafiska, Vimmerby

OBESTÄLT MATERIAL

Tidning svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

LAGRING

Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

DISTRIBUERAS I 45 000 EXEMPLAR
TS-KONTROLLERAD UPPLAGA
ISSN-nr: 0345-0406

MEMLEM I SVERIGES TIDSKRIFTER

Det går inte längre att blunda för alkoholens enorma skadeverkningar på människor. Alkoholen är ingen vanlig handelsvara. Förbud alkoholreklam i EUs alla länder, kräver IOGT-NTOs ordförande Anna Carlstedt tillsammans med fyra europeiska kolleger.

Förbud alkoholreklam i EU

Alkoholreklam visar en bild av människor som gör trevliga saker tillsammans, med alkohol. Det är lyckliga människor som tycks njuta av alkohol utan några som helst negativa konsekvenser. I alkoholreklamens falska bild av verkligheten döljs allt negativt som alkoholen leder till.

Faktum är att:

- Över 23 miljoner EU-medborgare är beroende av alkohol.
- Mer än 195 000 EU-medborgare dör varje år på grund av alkohol.
- Drygt sju miljoner barn i EU lever i miljöer där alkohol missbrukas.

Siffrorna talar sitt tydliga språk: alkoholen skördar många offer i Europa. Det går inte längre att blunda för alkoholens enorma skadeverkningar på människor.

Ett vanligt argument i debatten om alkoholreklam har länge varit att den inte ökar drickandet utan enbart syftar till att höja ett märkes marknadsandel. Ny forskning visar dock att reklamen ökar ungas drickande och bidrar till att fler börjar dricka.

Tolv av tretton granskade studier visar att alkoholreklam påverkar ungdomars alkoholdebut och får de ungdomar som redan dricker att öka sin konsumtion. Studierna visar också att det finns ett direkt samband mellan hur mycket reklam ungdomarna utsätts för och hur mycket de ökat sin konsumtion.

I en rapport framtagen för Europeiska

»Ett vanligt argument i debatten om alkoholreklam har länge varit att den inte ökar drickandet utan enbart syftar till att höja ett märkes marknadsandel.«

kommissionen konstateras också att den självsanering som alkoholindustrin förespråkar inte visar på särskilt goda resultat. Strikta regleringar är effektivare. Det är egentligen självklart. Alkoholindustrin vill tjäna pengar på sina produkter, inte begränsa dem.

Det finns inget förbud mot alkoholreklam i EG-rätten. Tevareklam för alkohol ska dock uppfylla vissa kriterier. Den får till exempel inte riktas till eller skildra minderåriga. Alkoholreklam i teve får inte heller ge intryck av att alkoholkonsumtion leder till social eller sexuell framgång. Problemet är dock att det är just det den gör.

Alkoholreklam i etermedier är komplicerad att komma åt för ett enskilt land. Till exempel är alkoholreklam i etermedier i Sverige förbjuden, men spritreklam i svensk teve som sänds via andra länder kringgår reglerna. Det är viktigt att EU-ländernas regeringar tillsammans verkar för att förbjuda alkoholindustrin att sända reklam för sina produkter.

I en undersökning som Eurobarometer

gjorde förra året framkommer att 87 procent av de tillfrågade är för ett förbud mot alkoholreklam som riktar sig till ungdomar.

"Det bör vara samma regler för alkoholreklam som för tobaksreklam", säger 80 procent av de intervjuade i en undersökning som Systembolagets dotterbolag IQ lät Novus Opinion göra i våras, bland 1 000 svenskar i åldrarna 16 år och äldre. I samma undersökning uttalar en tydlig majoritet att de anser att ungdomar påverkas av alkoholreklam.

Detta visar med all önskvärd tydlighet att det finns ett stort folkligt stöd mot alkoholreklam.

Totalförbud mot alkoholreklam är det bästa sättet för att minska supandet bland unga, det visar också en studie som publicerats i vetenskapliga tidskriften The Lancet.

Alkoholens skadeverkningar måste hejdas. Ska det gå måste alkoholreklamen förbjudas i EUs alla länder. Som ordförandeland i EU kan Sveriges regering nu aktivt arbeta för att det blir verklighet.

ANNA CARLSTEDT, SVERIGE, FÖRBUNDSORDFÖRANDE FÖR IOGT-NTO

MICHEL CRAPLET, FRANKRIKE, PSYCHIATRIST, SENIOR MEDICAL ADVISER, PRESIDENT FOR EUROCARE

ENNIO PALMESINO, ITALIEN, PRESIDENT FOR EMNA, EUROPEAN MUTUAL HELP NETWORK FOR ALCOHOL RELATED PROBLEMS

WIM VAN DALEN, NEDERLÄNDERNA, DIRECTOR, STAP, FOUNDATION ALCOHOLPREVENTIVE

ALICIA RODRÍGUEZ-MARTOS, SPANIEN, PSYCHIATRIST, EXPERT IN ALCOHOL AND OTHER DRUG DEPENDENCIES

DEBATT

Vem provocerar vem?

RESPONS Jag har läst och läst den ledare i Kalmar Läns Tidning som återges i Accent nr 7 och försökt hitta det mönster som ledarskribenten anser att vi nykterister ska leva efter.

I rubriken står det: "Nykterister i egen värld". I en annan mening: "Hur mycket av ungdomsfylleriet är

framsprunget som provokation mot något, mot äldres besserwisseri, som en form av auktoritetstrots?"

Vad menar ledarskribenten egentligen? Nykterister får tydligen inte leva i sin egen värld. Inte heller får nykterister gå ut bland ungdomar, för då blir ungdomarna provocerade och börjar supa av rent trots.

Ska nykteristerna supas sig fulla för att inte provocera ungdomarna? Blir ungdomarna nyktra då?

Men då är ju ungdomarna nyktra och provocerar nykteristerna som börjat supa för

UR ACCENT NR 7/2009

att inte... Ja, inte blir man klokare av att läsa Kalmar Läns Tidning precis. Bara en liten undring till: Vad dricker de på Kalmar Läns Tid-

nings redaktion egentligen?

INGRID ALMÉN

accent

Accent söker reporter

Accent söker en reporter på heltid med inriktning på nyheter och reportage inom tidningens kärnområden – sociala frågor med tonvikt på alkohol och andra droger, demokrati och folkrörelser.

Du bör ha journalistisk utbildning och erfarenhet av journalistiskt arbete. Du bör också ha god kännedom om alkoholpolitik och om folkrörelsefrågor.

Det är en merit om du har erfarenhet av webbpublicering.

Accent är IOGT-NTOs tidning, och du ska vara medlem eller beredd att bli det. Redaktionen finns i IOGT-NTOs hus på Stora Essingen i Stockholm.

Din ansökan med meritförteckning vill vi ha senast den 16 november. Skicka den till pierre.andersson@iogt.se eller på adressen Accent, Box 12825, 112 97 Stockholm.

Frågor om tjänsten besvaras av tillträdande chefredaktör Pierre Andersson på telefon 08-672 60 54 eller via mejl pierre.andersson@iogt.se.

Nätverket för partipolitiskt aktiva söker fler deltagare

Är du partipolitiskt aktiv på kommun-, landstings- eller riksnivå och tycker att alkohol- och narkotikafrågor behöver få mer utrymme i de politiska församlingarna, då ska du vara med i vårt nätverk. För medlemmar finns nu IOGT-NTOs nätverk för partipolitiskt aktiva som ett mötesrum på Internet.

Spännande åsiktsbrytningar, nya förslag till lösningar av problem, gemensamma initiativ i form av motioner eller aktioner – allt finns det plats för, endast fantasin sätter gränser.

Vill du vara med? Logga in på www.sobernet.nu och anmäl dig. Om du inte har en Sobernet-adress, skicka ett mail till bo.hogstedt@iogt.se

Välkommen!

770 13 Grangärde • 0240-64 00 11 • www.saxenborg.se

Årets julfirande är inställt.

VINTERTRÄFF

2-6 Januari 2010

Fira trettonhelgen på Saxenborg i trevlig samvaro och med aktiviteter efter årstiden.

I priset ingår helpension från lördag middag till onsdag lunch.

3 260:- i dubbelrum, 3 580:- i enkelrum.
Boende på Ljusgården: 2 780:- i dubbelrum,
3 100:- i enkelrum.

Häng med i nyhetsflödet! Följ Accent på webben:

www.accentmagasin.se

Systemhotet - därför kan gård

Gårdsförsäljning. Ett trevligt inslag i landsbygdsutvecklingen eller ett hot mot hela den svenska alkoholpolitiken? Accent reder ut begreppen.

TEXT: PIERRE ANDERSSON

■ I SVERIGE finns knappt 20 tillverkare av vin. Flertalet är bönder som har sadlat om eller utvidgat verksamheten. I dag kan de sälja sina produkter direkt till restauranger och via Systembolaget men vintillverkarna är inte nöjda med detta. Man vill kunna sälja sina produkter direkt till konsumenterna.

Ett av uppdragen till den utredning av alkohollagen som presenterades tidigare i år var just att titta på frågan om gårdsförsäljning. Utredningen är tydlig i sina slutsatser: Försäljning av alkohol direkt från tillverkaren bör inte tillåtas, det vore inte "förenligt med Systembolagets monopolställning".

Här närmar vi oss den centrala frågan. Kan man ha ett monopol för försäljning av alkohol samtidigt som man tillåter att tillverkarna får sälja alkohol direkt till konsumenterna? Det är också här den stora förvirringen uppstår – svaren på den här frågan varierar kraftigt beroende på vem man lyssnar på.

Ett av de vanligaste argumenten från dem som vill tillåta gårdsförsäljning baseras på ett yttrande från EU-kommissionen. Christofer Fjellner, EU-parlamentariker för Moderaterna, ställde en fråga till kommissionen om vad EG-rätten egentligen säger om det här.

Svaret från EU-kommissionären Neelie Kroes kom i slutet av mars 2009 och ser ut så här:

"Om lokala alkoholproducenter tillåts sälja alkoholdrycker direkt till konsumenter skulle det utgöra ett undantag från den ensamrätt som svensk lag för närvarande tillerkänner Systembolaget.

NÄR DET GÄLLER FRÅGAN om ett sådant undantag skulle innebära en överträdelse av gemenskapsrätten, fastställde EG-domstolen i mål C-189/95 att artikel 31 i fördraget inte fordrar att statliga handelsmonopol avskaffas, utan i stället "föreskriver att monopolen skall anpassas på ett sådant

Kim Rosenkvist arbetar bland vinrankorna på Lauri Pappinens gård på södra Gotland.

sätt att ingen diskriminering med avseende på anskaffnings- och saluföringsvillkor föreligger mellan medlemsstaternas medborgare". Undantaget i fråga skulle därför kunna falla inom ramen för artikel 31. Denna ståndpunkt påverkar inte tillämpningen av bestämmelserna om fri rörlighet för varor och tjänster i artiklarna 28 och 49 i fördraget."

Blev du klokare? Troligen inte. Accent har pratat med experter, EU-parlamenta-

»Det går inte att utesluta att omfattningen av gårdsförsäljning blir så stor att det folkhälsoargument som det svenska monopolet vilar på urholkas.«

Gårdsförsäljning hota monopol

»Jag har svårt att se att det skulle leda till mer fylleri.«

Kenneth Johansson (C)

»Det skulle vara möjligt att ha ett undantag från monopol.«

Christofer Fjellner (M)

»Att tillåta gårdsförsäljning vore att skjuta oss själva i foten.«

Egon Frid (V)

»Risken är att det faktiskt slår ut Systembolaget i längden.«

Anna Hedh (S)

Artikel 28 i EU-fördragen handlar om att man inte får diskriminera utländska produkter. Vi återkommer till detta nedan.

EGON FRID, RIKSDAGSMAN FRÅN Vänsterpartiet, ville precis som Christofer Fjellner ha klarhet i rättsläget i frågan om gårdsförsäljning och gav Riksdagens Utredningstjänst i uppdrag att titta närmare på saken. I slutet av september kom svaret. I ett femton sidor långt PM går utredningstjänstens EU-expert igenom rättsläget.

En av slutsatserna från utredningstjänsten är att kommissionens svar till Christofer Fjellner "inte synes vara uttömmande". Inte ens riksdagens EU-expert kan dra några säkra slutsatser av det.

I övrigt består utredningen till stora delar av "å ena sidan" och "å andra sidan". Inte heller här är det enkelt att få några tydliga svar. Å ena sidan kommer utredaren fram till att Sverige troligen skulle kunna införa ett undantag från monopolens ensamrätt att sälja alkohol. Å andra sidan blir slutsatsen också att gårdsförsäljning och det undantag från monopol som det skulle innebära, i längden skulle kunna hota Systembolaget ändå:

"Det går inte att utesluta att omfattningen av gårdsförsäljning blir så stor att det folkhälsoargument som det svenska monopol vilar på, i vart fall på lång sikt, urholkas så pass mycket att monopolens existensberättigande kan komma att ifrågasättas."

Riksdagens utredningstjänst konstaterar också att det är EG-domstolen och ingen annan som i slutändan avgör om gårdsförsäljning i Sverige är förenligt med EG-rätten eller inte.

Egon Frid själv tycker att utredningstjänstens svar tydligt talar för att man inte ska tillåta gårdsförsäljning.

– Gårdsförsäljning skulle innebära ett undantag från Systembolagets monopol och ett sådant undantag skulle göra det möjligt för alla som vill få bort monopol att pröva detta i EG-domstolen. Och när domstolen ser att vi redan gjort avsteg från den restriktiva linjen ökar risken för att de dömer mot monopol. Att lagstifta om gårdsförsäljning vore att skjuta oss själva i foten.

DEN BORGERLIGA REGERINGEN ÄR splittrad i frågan om gårdsförsäljning. Moderaterna är för medan Kristdemokraterna och Folkpartiet säger nej. Centerpartiet har intagit en slags mellanposition.

riker och jurister. Alla är de överens om att svaret från Neelie Kroes är ett icke-svar. Det går helt enkelt inte att dra några tydliga slutsatser av det hon skriver.

Tack vare effektivt arbete från Fjellner blev dock den mediala vinkeln tydlig. Den 27 mars kablade TT ut nyheten "Gårdsförsäljning av vin OK för EU".

När Accent ringer upp Christofer Fjellner så här några månader efteråt låter han inte längre lika tvärsäker. Han tycker dock

fortfarande att man kan tolka kommissionens svar som ett ja till gårdsförsäljning, om än med vissa förbehåll.

– Jag ställde frågan eftersom jag tycker att alkohollagsutredningens slutsats var usel. Där hävdar utredaren att gårdsförsäljning inte skulle vara förenligt med EG-rätten och så är det inte. Det skulle visst vara möjligt att ha ett undantag från monopol, under förutsättning att man respekterar artikel 28 i fördraget.

»Man ska ha klart för sig att det inte bara är de småskaliga vinbönderna vi pratar om här, även större tillverkare vill ha rätt att sälja i sina egna butiker.«

– Vår stämman har bestämt att vi är positiva till att man under kontrollerade former tillåter gårdsförsäljning, säger Kenneth Johansson (C), ordförande i riksdagens socialutskott. Men bara under förutsättning att det skulle överensstämma med EG-rätten och inte slår undan fötterna på Systembolaget.

Argumenten för gårdsförsäljning, såväl från vinlobbyn som från Moderaterna och Centerpartiet handlar ofta om att utveckla landsbygden och om att gynna turismen.

– Det är också en del i en satsning på närproducerad mat och en bra matkultur, säger Kenneth Johansson. Jag har svårt att se att gårdsförsäljning skulle innebära mer fylleri, men om det skulle få konsekvenser för monopoliet är det inte värt det.

ANNA HEDH, EU-PARLAMENTARIKER FÖR Socialdemokraterna, vill inte att Sverige ska tillåta gårdsförsäljning.

– Det låter så gulligt och mysigt med gårdsförsäljning men risken är ju faktiskt

”Vi behöver inte fler ställen att köpa alkohol”

IOGT-NTO har engagerat sig kraftfullt när det gäller gårdsförsäljning av alkohol. Accent bad förbundsordförande Anna Carlstedt förklara varför.

IOGT-NTO jobbar mycket med frågan om gårdsförsäljning just nu. Varför är det här så viktigt?

– Det här är en viktig fråga på flera plan. För det första kan man ju säga att gårdsförsäljning skulle innebära

ännu fler ställen att köpa alkohol på och det är inte vad Sverige behöver. Vi behöver snarare fler alkoholfria zoner.

– Den andra viktiga delen är att gårdsförsäljning faktiskt innebär ett hot mot Systembolaget.

När EU sade att det var okej för Sverige att ha kvar monopoliet för alkohol var vi tvungna att visa att vi inte på något sätt skulle diskriminera utländska aktörer. Det har man löst genom att Systembolaget faktiskt tar hem allt folk vill ha. Om vi tillåter försäljning direkt på gårdar gör vi det lättare för svenska producenter. Då är risken stor att EU tycker att vi inte kan ha kvar monopoliet eftersom vi diskriminerar.

– Och sen det här med gårdsförsäljning... Maud Olofsson och andra försöker framställa det här som något charmigt och småskaligt som skulle vara bra för landsbygden. Det är ju inget som säger att det skulle stanna vid det. Det handlar om att tillåta försäljning på tillverkningsstället, varför skulle inte det kunna bli en ganska storskalig verksamhet?

Man hör ganska ofta i debatten att Sverige är det enda landet i Europa som inte tillåter den här typen av försäljning. Då kan det ju inte vara så farligt?

– Vi har en ganska unik situation i Sverige med

vårt monopol. Visst är det ganska dyrt och lite krångligt att köpa alkohol här, men det är ett pris som är väl värt att betala. Och Systembolaget har faktiskt aldrig haft ett så starkt stöd bland den svenska befolkningen som just nu. Och då undrar man varför vi skulle vilja riskera det?

Ett annat vanligt argument är att Finland har både monopol och gårdsförsäljning.

– Jo, men så har de också fått tillsägelser av EU-kommissionen om att de inte kan göra som de gör. Den frågan är inte avgjord än.

Vad tycker du att IOGT-NTO-föreningar och medlemmar ute i landet kan göra i den här frågan?

– Det här är en ganska krånglig, teknisk och juridisk fråga, men det vi kan göra är ju att ge frågan ett mänskligt ansikte och ge konkreta exempel. Vi kan berätta för folk varför vi tycker att det är viktigt med Systembolaget och om varför vi inte behöver fler ställen som säljer alkohol.

PIERRE ANDERSSON

Systembolagets monopol kan vara oförenligt med EG-rätten.

FOTO: ANNAKARIN DRUGGE/SYSTEMBOLAGET

att det slår ut Systembolaget i längden. Och man ska ha klart för sig att det inte bara är de småskaliga vinbönderna vi pratar om här, även större tillverkare som Mackmyra Whisky vill ha rätt att sälja i sina egna butiker. Det oroar mig att vi nu har en regering som använder EU som en murbräcka i de här frågorna.

Förutom frågan om EU-kommissionens svar förekommer ytterligare att argument ofta i diskussionerna: "Finland har ju både alkoholmonopol och gårdsförsäljning. Kan de så kan vi". Riktigt så enkelt är det förstås inte.

Finland tillåter sedan 1995 gårdsförsäljning av vin. Just nu finns ett femtiotal vintillverkare som säljer på det här sättet. Gårdsvinernas andel av det finska mono-polets försäljning är dock mycket liten, under en promille.

Problemet i Finland är med andra ord knappast att gårdsförsäljning lett till ökat drickande. Däremot har lagen dragit på sig EU-kommissionens blickar. Redan 1999 blev det här ett ärende hos EU-kommissionen.

I Finland kan idag inhemska produkter säljas såväl via Alko (motsvarigheten till Systembolaget) och dels via gårdsbutikerna. Utländska produkter kan däremot bara säljas via Alko – något som kommissionen menar gör att de utländska produkterna missgynnas.

OCH HÄR ÄR VI tillbaka vid artikel 28. Princi-

pen om fri rörlighet för varor, att det inte ska vara tillåtet att missgynna utländska produkter, är en av hörnstenarna i EU-fördragen. I en vägledande dom från EG-domstolen slår man fast att den här principen ska tolkas mycket brett. Varje åtgärd som gör det svårare för en utländsk produkt att få tillgång till marknaden jämfört med en inhemsk är förbjuden.

Sedan 2007 har inte någon ytterligare formell kommunikation skett mellan EU-kommissionen och Finland. Riksdagens utredningstjänst konstaterar dock att ärendet inte är avslutat. Kommissionen har ännu inte lyft frågan till prövning i EG-domstolen, men enligt kommissionens besked till utredningstjänsten har man "varit så nära inledandet av överträdelseförfarande man kan komma".

Det finska exemplet är med andra ord långt från tydligt. Det kan mycket väl visa sig bli EG-domstolen som avgör även den frågan framöver.

Vad händer nu? Ulrik Lindgren, politisk sakkunnig hos folkhälsominister Maria Larsson, berättar att frågan är "under beredning".

– Vi har utlovat en proposition om en ny alkohollag senast den 10 mars nästa år. Tanken är att den ska hinna behandlas av riksdagen så att den kan träda i kraft 1 juli 2010. Om något förslag om gårdsförsäljning kommer att finnas med där eller inte kan jag inte uttala mig om, diskussionen är som du vet livlig. ■

FRÅGOR OCH SVAR OM GÅRDSFÖRSÄLJNING

IOGT-NTO har samlat frågor och svar om gårdsförsäljning. Accent publicerar valda delar här. Hela foldern kan laddas ner på www.iogt.se.

■ VARFÖR PRATAS DET SÅ MYCKET OM SYSTEMBOLAGET, DET HANDLAR VÄL OM GÅRDSFÖRSÄLJNING?

Det är för att det i slutändan är samma fråga. Tillåter vi någon annan än Systembolaget att sälja alkohol bryter det mot det monopol vi har på alkoholhaltiga drycker. Det kan öppna upp för vin och sprit på ICA och Konsum. Det finns de som tycker att det är bra om monopolet försvinner och som utnyttjar frågan om gårdsförsäljning för att driva igenom det.

■ ÄR GÅRDSFÖRSÄLJNING BRA FÖR TURISMEN OCH FÖR EN LEVANDE LANDSBYGD?

Nej, det finns inga undersökningar som visar att gårdsförsäljning kommer att öka turismen, bara gissningar. En levande landsbygd vill säkert de flesta ha, men varför måste den bygga på alkoholförsäljning?

■ HUR SER DET UT I FINLAND?

Finland har gårdsförsäljning idag, samtidigt som de har ett monopol. Men det är inte säkert att man kommer att få fortsätta med det. EU-kommissionen har ifrågasatt Finlands lagstiftning kring gårdsförsäljningen. Risken finns att det vid en prövning i EG-domstolen anses vara otillbörligt gynnande av de lokala producenterna, och att det kommer att stjälpas det finska monopolet.

■ VAD SÄGER EU-KOMMISSIONEN?

EU-kommissionen har gett ett luddigt svar som kan tolkas på flera olika sätt. Utlandet kan inte på något sätt tas som en garanti för att gårdsförsäljning inte hotar monopolet. I slutändan är det EG-domstolen och inte EU-kommissionen som avgör om gårdsförsäljning skulle krossa monopolet eller inte.

■ VAD SÄGER ALKOHOLLAGSUTREDNINGEN?

Alkohollagsutredningen föreslår efter drygt ett års utredning, med bland annat studiebesök i Finland, regeringen att inte tillåta gårdsförsäljning av alkohol. Detta för att man anser att det strider mot monopolets funktion och EG-rätten.

■ VAD TYCKER SVENSKA FOLKET OM GÅRDSFÖRSÄLJNING?

En majoritet av svenska folket är emot gårdsförsäljning av alkohol om det hotar monopolet. Man tror också att gårdsförsäljning skulle innebära fler alkoholskador och försämrade ålderskontroll.

■ MEN LITE GÅRDSFÖRSÄLJNING ÄR VÄL INTE SÅ FARLIGT?

Jo, faktum är att det är det. Inte för försäljningen i sig utan för att det innebär att man inför ett vinstintresse av alkohol i detaljhandeln. En av anledningarna till att Sverige har lägre alkoholskador än resten av Europa är att det inte finns något incitament på Systembolaget för att få människor att köpa mer alkohol än de tänkt sig, till exempel genom rabatter eller "köp 3, betala för 2"-erbjudanden.

Expertkonferens om alkohol i Stockholm:

"Det gäller att hålla fråg

I två dagar i september träffades beslutsfattare och EUs främsta experter i Stockholm för att diskutera alkohol och hälsa. Ett av syftena med expertmötet var att hålla liv i processen som inleddes med EUs alkoholstrategi för tre år sedan.

KONFERENS – Vi vill se till att alkohol även i fortsättningen finns på EUs agenda, säger folkhälsominister Maria Larsson till Accent. Det gäller också att stärka implementeringen av alkoholstrategin och då är det här bra. Under de här dagarna har deltagarna fått massor av förslag och exempel på hur man kan gå vidare.

Omkring 230 av deltagarna var med som officiella delegater från alla 27 av EUs medlemsländer. Nästan lika många ytterligare, främst representanter för frivilligorganisationer och alkoholindustrin, deltog i det öppna programmet som löpte parallellt.

IOGT-NTO fanns på plats under dagarna och arrangerade bland annat ett seminarium om alkoholreklam tillsammans med EUCAM, ett holländskt institut som undersöker alkoholreklamens effekter. Trots att seminariet delvis krockade med det officiella öppnandet av konferensen fylldes rummet till sista stolen.

– Det var verkligen över förväntan, säger Susanna Odín, verksamhetskonsulent inom EU-frågor på IOGT-NTO. Det var intressant att se att så många höjdare från den europeiska alkoholindustrin dök upp, det visar att de känner sig tvungna att hålla koll på det vi gör.

PÅ SEMINARIET FÖREDROGS BLAND annat forskning som pekar på att självreglering när det gäller alkoholreklam sällan fungerar bra, lagstiftning är generellt betydligt effektivare. Forskningen visar också att unga människor i allra högsta grad påverkas av alkoholreklam. Dels gör den att unga börjar dricka tidigare och dels påverkar mängden reklam hur mycket unga dricker. De regler som redan finns om att alkoholreklam inte får rikta sig direkt till ungdomar är dock i praktiken verkningslösa.

– IOGT-NTO vill ha ett förbud mot alkoholreklam på europainivå, det är enda sättet för att skydda ungdomarna, säger

Sven-Olov Carlsson, ordförande för internationella IOGT, inledde seminariet om alkoholreklam. IOGT-NTO arrangerade tillsammans med holländska EUCAM.

På expertkonferensen deltog såväl regeringsrepresentanter och forskare som representanter för den ideella sektorn. Alla 27 av EUs medlemsländer var representerade.

Susanna Odín. Ett sådant förbud diskuteras av fler och fler nu, många som arbetar med hälsofrågor förstår den här problematiken.

Under konferensen publicerades också en halvtidsutvärdering av EUs alkoholstrategi. Initiativet till strategin kom redan under Sveriges förra ordförandeskap i EU 2001, men det dröjde ända till 2006 innan den antogs. Alkoholstrategin är tänkt att gälla fram till 2012.

På tre år är det svårt att se några effekter på konsumtionsvanor eller alkoholska-

dor, där bedömer kommissionen att det dröjer ytterligare ett antal år innan man kan se resultat. Det man kan se redan nu är att allt fler av EUs medlemsländer skaffar sig eller uppdaterar sin alkoholpolitik.

NÄR ALKOHOLSTRATEGIN TRÄDDE I kraft hade bara 15 av EUs medlemsstater en nationell alkoholpolitik. I början av 2008 hade nästan alla medlemsstater en alkoholpolitik på plats. Ett annat exempel är åldersgränser där fler än hälften av EUs medlemsstater nu har en åldersgräns för inköp av

an på agendan”

”Vi vill se till att man inte tappar taget”, sade folkhälsominister Maria Larsson angående EUs arbete med alkoholfrågan.

alkohol som är 18 år eller högre. Värt att notera är att tre länder (Belgien, Grekland och Italien) fortfarande inte har någon åldersgräns alls när det gäller försäljning av öl och vin.

– Nu har vi ett nytt parlament och en ny kommission, så det gäller att hålla de här frågorna aktuella, säger Maria Larsson. Nu har det gått tre år sedan vi antog strategin. Det blir alltid större intensitet i början men vi vill se till att man inte tappar taget.

De frivilligorganisationer som funnits på plats under konferensen har förutom

att delta på seminarier och arrangera egna också haft möjlighet att ha utställningar i konferenslokalens källare. Här har förutom IOGT-NTO bland annat också Junis, NBV, Kris och NSF funnits på plats.

– Jag vill verkligen tacka alla de som ansvarat för de öppna seminarierna, säger Maria Larsson. De har hållit otrolig hög kvalitet, man blir lycklig av att se allt som pågår här. Nu kan delegaterna ta med massor av goda exempel hem, det har stor betydelse för vad som händer i EU i framtiden.

PIERRE ANDERSSON

Ministern: “Bryggarna helt oseriösa”

Lagom till expertkonferensen om alkohol i Stockholm i dagarna publicerade Sveriges Bryggerier en helsidesannons i Dagens Nyheter med rubriken “Svensk alkoholpolitik inte så effektiv som vi tror”. Folkhälsominister Maria Larsson menar att bryggarna ljuger.

FOTO: PAWEŁ FLATO

Maria Larsson

– Jag är inte förvånad över att se annonsen. De har gjort likadant varje gång alkoholfrågan varit aktuell på det här sättet, säger Maria Larsson.

Argumentationen i annonsen bygger på en rapport som europeiska bryggareföreningen beställt av Handelsutredningsinstitut. Där hävdas bland annat att Sverige inte har en lägre alkoholkonsumtion än övriga Europa, trots de höga skatterna.

– Det är trist att bryggarna inte kan hålla sig till fakta, säger Maria Larsson. De är helt oseriösa i sin argumentation, det de säger är inte sant.

Enligt EU-studien “Alcohol in Europe” är det bara i Malta man dricker mindre alkohol än i Sverige. Då är såväl den legala som den illegala alkoholen inräknad.

Cecilia Gierтта, vd på Sveriges Bryggerier, säger att ett av skälen till annonsen är att de inte fått komma till tals på expertkonferensen.

– Jag skulle gärna ha sett att man presenterat båda sidor av saken, säger Cecilia Gierтта till Accent. Under den här konferensen finns inga företrädare från industrin varken som föreläsare eller i panelerna. Det finns många experter även hos industrin och det är synd att frågorna blir så ensidigt belysta.

Hur ser du på att industrin har ett vinstintresse i frågorna, vore det verkligen rimligt att låta er sitta med?

– I så fall har alla ett vinstintresse i de här frågorna. Vi har ett gemensamt intresse av att minska missbruket av alkohol.

Vad tycker du om att ministern kallar era argument för “helt oseriösa”?

– Det är svårt för mig att kommentera något som hon sagt till en tidning så jag avstår. Men jag vill gärna inbjuda ministern till en dialog om detta.

PIERRE ANDERSSON

STRESS ÖKAR ALKOHOLSUGET

Stressade personer och kvinnor som äter p-piller kan känna större sug efter alkohol än andra, hävdar forskare i Finland. Förklaringen kan vara att stresshormoner ger dem större kickar av alkohol.

Olika slags stress sänker halten av könshormonet testosteron, vilket även p-piller gör. Alkohol höjer tvärtom nivån. Om dessa personer då dricker alkohol så stiger testosteronhalten och de får en slags förstärkt lustkänsla, jämfört med andra personer

DRUGNEWS/SL

Även små mängder alkohol kan skada foster

FORSKNING Det räcker att den som är gravid dricker små mängder alkohol för att barnet ska riskera skador. Det visar en forskningsgenomgång som Statens Folkhälsoinstitut har gjort.

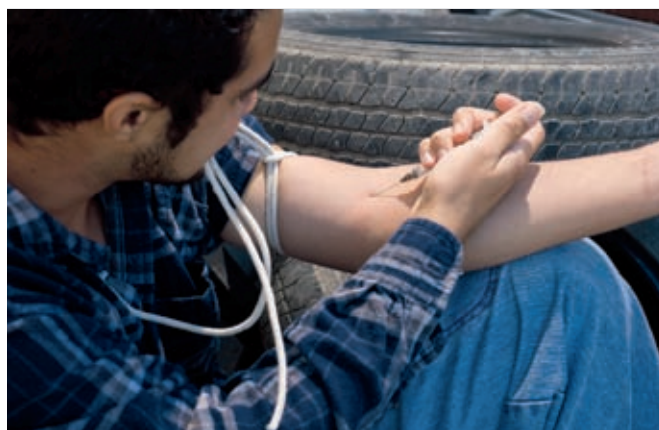

Att stora mängder alkohol är skadligt för foster är känt sedan länge. Barn som utsätts för detta får ofta skador i centrala nervsystemet. När det gäller mindre mängder har åsikterna gått isär och olika länder har haft olika rekommendationer – allt från att gravida uppmanas sluta dricka helt till att säga att man inte bör dricka mer än sju glas i veckan.

Med anledning av detta har Statens Folkhälsoinstitut nu gjort en genomgång av närmare tusen aktuella studier på området. I en ny rapport framgår nu att hälften av de utvalda studierna visar att även små till måttliga mängder alkohol, ett till fyra glas vin per vecka, kan vara skadligt. Risken ökar tydligt för beteendeproblem och psykiska hälsoproblem som hyperaktivitet, avvikande beteende, emotionella problem och relationsproblem. Problemen yttrar sig speciellt i förskoleåldern.

– Ur ett barnperspektiv är det därför säkrast att avstå från alkohol när kvinnor planerar en graviditet eller är gravida, säger Sven Bremberg, avdelningschef vid Statens folkhälsoinstitut.

PIERRE ANDERSSON

Fler missbrukare använder subutex som förstadrog

NARKOTIKA Subutex är tänkt att användas som ett läkemedel som ska hjälpa heroinmissbrukare att sluta. Nu visar en studie att allt fler använder Subutex som sin huvuddrog.

En studie om smittspridning bland sprutnarkomaner i Stockholm visar att allt fler börjar sitt opiatmissbruk med att ta subutex. Läkemedlet handlas aktivt på den illegala marknaden och injiceras ofta för större effekt. Av de 710 aktiva injektionsmissbrukare som ingick i studien uppgav 51 att de använder subutex som första eller andra drog i sitt missbruk.

Studien visar också att närmare 25 procent av de aktiva injektionsmissbrukarna får läkemedel mot sitt missbruk – samtidigt som de fortsätter att injicera illegala droger.

Subutex är ett narkotikaklassat preparat i klassen opiat. Det är starkt beroendeframkallande men för den som missbrukar heroin brukar det användas som ett läkemedel. Teorin är att subutex inte ger någon kick till den som har ett heroinmissbruk, men suget blockeras. Erfarenheter visar att subutex är mycket svårt att vänja sig av med.

PIERRE ANDERSSON

SSU vill ha tuffare alkoholpolitik

POLITIK SSU reagerar på att riskbruket av alkohol ökar bland unga män och kvinnor. Nu kräver man åtgärder från regeringen.

En ny undersökning från Folkhälsoinstitutet visar att andelen med riskabla alkoholvanor bland män 20-24 år

har ökat från nio till tretton procent de senaste fyra åren. Bland män mellan 25 och 29 har det riskabla drickandet ökat från sju till tretton procent och bland kvinnor i samma ålder har det ökat från sex till åtta procent.

– Folkhälsoinstitutets rapport stödjer vår övertygelse att det krävs en restriktiv svensk alkoholpolitik med en hög

alkoholskatt och ett Systembolag med en stark ställning. Den ökade tillgängligheten på alkohol är den främsta orsaken till det ökade drickandet, säger Anders Österberg, ansvarig för folkhälsa i SSU:s förbundsstyrelse, i ett pressmeddelande.

SSU:s förbundsordförande Jytte Guteland kräver nu åtgärder från regeringen.

– Vi kräver att folkhälsominister Maria Larsson och den borgerliga regeringen tar sitt ansvar och omgående arbetar fram en plan för en minskad alkoholkonsumtion bland Sveriges unga, säger Guteland.

PIERRE ANDERSSON

Hårdare regler för rattfylla i Italien

EU Nu tar Italien ännu ett steg mot en kraftfullare alkoholpolitik. Det blir hårdare straff för den som kör rattfull, och nollgräns för nyblivna förare.

– Vi har infört principen att man inte ska dricka om man ska köra, och att man inte ska köra om man ska dricka, förklarade den nöjde ordföranden för det italienska parlamentets transportkommission, Mario Valducci, sedan deputeradekammaran röstat igenom lagförslaget som ska förändra italienarnas syn på alkohol och trafik.

För dem som har körkort sedan mindre än tre år, och för alla yrkesförare, införs nollgräns. För övriga är gränsen 0,5 promille, eftersom förslaget att sänka till 0,2 promille inte gått igenom.

Det går inte heller att köra cykel eller sparkcykel med alkohol i kroppen. Den som gör det och har körkort får det

Liverpool stoppar samarbete med Carlsberg

IDROTT Efter arton år med det danska ölmärket på tröjorna förknippas Liverpool FC intimt med Carlsberg. Nu är samarbetet dock slut, från och med nästa säsong byter laget huvudsponsor till Standard Chartered Bank.

Bytet av sponsor beror dock inte på att Liverpool har påverkat av den brittiska debatten kring alkoholreklam och sponsring. Förklaringen sägs vara att Standard helt enkelt är beredda att betala mer än Carlsberg. Kontraktet löper över fyra år och uppskattas vara värt 80 miljoner pund (ca 900 miljoner kronor).

PIERRE ANDERSSON

indraget ändå. Den som inte har körkort, måste vänta minst ett år innan han eller hon får ta körkort om alkoholen ligger under 0,5 promille, annars blir det tre år som gäller.

Den som orsakar en annan persons död på grund av rattfylla, kommer i fortsättningen att riskera 15 års fängelse. Brotsrubriceringen är inte längre "vållande till annans död" utan "dråp".

Alla alkoholrelaterade trafikbrott straffas hårdare om de sker på natten. Meningen är också att det ska bli drogtester längsmed vägarna, men bara om det finns sjukvårdsutbildad personal som kan medverka.

Hur tar italienarna alla dess nyheter, de som alltid tyckt att det varit deras rättighet att dricka vin och köra bil? De allra flesta tycker lagen är klart överdriven, men rädslan för att bli av med körkortet och få höga böter har gjort att många åtminstone begränsar sitt drickande innan bilkörningen. Men få avstår helt, för det anses klart överdrivet.

KRISTINA WALLIN

Strypta anslag till folkhälsan?

DRUGNEWS Anslag till folkhälssatsningar verkar strypas framöver enligt den budget som presenterades i slutet av september. "Den moderatleda regeringen låter skattesänkningar gå före hälsa och miljö", säger Gunvor G Ericson, miljöpartiets talesperson i folkhälspolitiska frågor.

Anslagen under budgetposter som insatser på folkhälsa minskar nästa år med 46 miljoner kronor och året efter försvinner satsning som gjordes

MP föreslår extraskatt på alkohol

POLITIK Miljöpartiet föreslår en tilläggsatt på 20 kronor litern för alkohol. "Drycken är inriktad mot unga och kan bli inkörsport till alkoholproblem", säger riksdagsledamoten Helena Leander till Drugnews. Regeringen anser dock frågan sval.

Förslaget presenteras i Miljöpartiets skuggbudget, som blir ett underlag inför den gemensamma rödgröna budget som oppositionen tar fram före valet. Helena Leander som sitter i skatteutskottet räknar med att en extraskatt på alkohol skulle dämpa försäljningsutvecklingen och inbringa 270 miljoner kronor till staten. Pengar som ska läggas på alkoholförebyggande åtgärder. Tilläggsatt ska senare utvärderas för att se om önskad effekt uppnåts.

Systembolagets försäljning av cider och blanddrycker – där alkohol ingår – ökade kraftigt kring

i samband med propositionen. En förnyad folkhälsopolitik. Även anslag till alkohol- och narkotikaåtgärder minskar dramatiskt från 256 miljoner till 72 miljoner för 2011 och 2012.

– Strypningen görs utan att en kommentar i budgettexten, säger en upprörd Gunvor G Ericson som sitter i riksdagens socialutskott.

Det utesluter inte att det kan bli höjningar i tilläggsbudget framöver om borgerliga regeringen sitter kvar efter nästa val.

Folkhälsominister Maria Larsson (KD) säger till Drug-

millennieskiftet, +46 procent senaste decenniet, men fortsätter öka. Årets första sju månader sålde Systembolaget 11,9 miljoner liter färdigblandade drinkar, +5,8 procent mer än samma period ifjol.

I flera EU-länder har designade drinkarna på burk och flaska lett till ökad konsumtion bland ungdomar. Länder som Tyskland, Frankrike och Luxemburg har infört höga riktade skatter som uppges ha haft effekt med minskad försäljning.

DRUGNEWS/SVEN LILJESSON

news att preventionsarbete ligger fast, men att handlingsplanen löper ut nästa år och ska utvärderas.

– Det är väl rimligt att ta reda på om satsningarna fungerar innan man går vidare. Drogförebyggande arbete är viktigt även i framtiden, särskilt i tider av lågkonjunktur då fler riskerar att falla igenom, säger Maria Larsson.

IOGT-NTOs förbundsordförande Anna Carlstedt hoppas att satsningarna fortsätter och "litar på att folkhälsoministern står stark i blåsten".

DRUGNEWS/SL

TRE FRÅGOR

Jenny Friberg

informationssekreterare Junis

Några nyheter i årets Junis-rapport om

kommunernas stöd till barn till missbrukare?

Nytt för i år är att svarsfrekvensen har ökat. 242 av 290 kommuner har svarat, vilket är positivt. Det tyder på att kommunerna förstår att frågan är viktig. Men tyvärr är det fortfarande bara 2 procent av alla barn till missbrukare som får stöd och hjälp av sin kommun. Den siffran har inte ökat.

Vad vill ni förmedla till kommunerna?

Vi vill att de ska fundera på; var finns de här barnen? Det räcker inte att erbjuda stödgrupper om man inte hittar barnen. Kommunerna måste bli bättre på att leta aktivt i skolor och i miljöer där det finns barn. De måste bli bättre på att marknadsföra sig och visa att hjälp finns att få. Många kommuner måste också prioritera den här gruppen barn, eftersom man faktiskt har fått pengar till det. Men tyvärr är det många som bara konstaterar att de inte får några barn till sina stödgrupper och därmed drar man slutsatsen att det inte behövs mer insatser.

Varför gör Junis den här årliga rapporten?

Vi har inte själva resurser att hjälpa alla barn. Men vi kan påverka kommunerna att ta sitt ansvar. Målet är också att föra upp den här viktiga frågan på agendan. Kan vi bara hjälpa något barn så är vi glada. Vi vill visa att vi finns och att stöd till barn till missbrukare verkligen behövs.

MARIA ZAITZEWSKY

I Kambodja lever 4 000 kvinnor på att sälja öl åt törstiga män. De är underbetalda och tvingas att dricka med kunderna. Många prostituerar sig för att överleva. 500 av dem arbetar åt Carlsberg.

TEXT: LARS SCHMIDT FOTO: OLA KJELBYE

När klockan blir fem gör sig Vanna Mom klar för att gå. Hon är färdigsminkad, och den röda klänningen är på. Hon låser dörren och ger sig av. Kvar där inne är hennes dotter, 11-åriga Sarady.

Som vanligt har Vanna varit uppe tidigt på morgonen och gett Sarady frukost och sett till att hon kommit till skolan. Sedan har hon fått ett par timmars sömn innan hon varit på marknaden och handlat. Hon har lagat mat så att det ska finnas middag för Sarady, inlåst under den långa kvällen i rummet som är deras hem.

Vanna ska till jobbet och blir borta till sent på kvällen, ibland långt in på natten. Hon är rädd att något ska hända Sarady; att hon ska bli bortrövad, att det ska komma en tjuv eller att någon man ska tränga sig in och våldta henne. En ensam flicka kan drabbas av vad som helst. Därför låser Vanna dörren, trots Saradys protester. Så beger hon sig till jobbet.

Hon ska sälja öl på en restaurang, hon ska le och locka kunderna att köpa flaska efter flaska. Hon ska kryssa mellan människors händer och fingrar och sneda leenden, vara snäll och vänlig men ändå inte ge efter. Inte sitta i deras knä, inte dricka något själv, inte låta dem tafsas, inte frestas att följa med dem hem trots att det skulle ge henne den där extra slanten som hon så väl behöver. Vanna ska bara sälja mer Angkor Beer åt Carlsberg.

DANSKA CARLSBERG, MED VARUMÄRKEN som Pripps och Falcon, är ett av världens största bryggerier. I Kambodja är Carlsberg sedan tre år dominerande ägare till bryggerikoncernen Cambrew som tillverkar landets ledande öl, Angkor Beer. Och precis som alla andra bryggerier i Kambodja säljs Angkor Beer med hjälp av ölflickor eller Beer Promotors, som bryggerierna hellre säger.

Enligt bryggeriorganisationen Beer Selling Industry Cambodia, BSIC, finns det 4 000 ölflickor i Kambodja. Bakom BSIC står de bryggerier som dominerar den kambodjanska marknaden: Guinness, Heineken, Carlsberg och Asia Pacific Breweries. Sju av tio öl som säljs i landet kommer från någon av de fyra jättarna.

Marknaden blomstrar, tillväxten förra året var 20 procent, och ökningstakten ökar, som Carlsbergs marknadschef Birgitte Weeke Christensen säger.

Alla bryggerier använder ölflickor, och alla är hårt kritiserade. Ett antal studier, några gjorda av organisationen CAS på uppdrag av BSIC, visar att ölförsäljerskorna utsätts för sexuella trakasserier, att de smittas av och själva sprider HIV, att de har alkoholproblem, att de är underbetalda och far illa.

Utsatt j

Jobb för ölflickor

Öfflickor på väg till jobbet på en av Pnom Penhs restauranger.

– Det värsta är samhällets inställning till öflickorna, säger marknadschef Birgitte Weeke Christensen på Carlsberg/Angkor Beer.

Vanna Mom har jobbat som öflicka i fyra månader.

Öflickor anställda av Carlsbergs bryggeri Angkor

»Kan jag inte göra gästerna glada så att de köper mycket öl, så kan jag inte arbeta för Angkor Beer.«

Carlsberg har drygt 500 öflickor anställda. På 215 Norodom Boulevard i Phnom Penh, sex timmars bussfärd från Vanna Mom och hennes inlåsta dotter, sitter 80 av dem i exakt likadana röda klänningar som Vanna bär på jobbet.

I grupper runt stora bord, i ett öronbedövande larm av prat och skratt spelar de spel. De lär sig att undvika att smittas av HIV. En man i blå skjorta ropar att alla ska vara tysta. En kvinna drar en ramsa och alla skanderar i kör: "Vi måste använda kondom varje gång vi har sex". Tjejerna skrattar och applåderar.

Spelet och undervisningen har Cambrew och Carlsberg börjat med efter kritik i medier och från ideella organisationer. Alla flickor går på kurs och tränas för att lära sig riskerna med arbetet.

Förutom farorna med HIV lär de sig att inte dricka alkohol och att inte flirta med kunderna. De tränas i att sälja utan att låta kunderna röra dem. De lär sig att om de får problem och kunderna trakasserar dem ska de klaga direkt hos sin chef.

– Tanken är att de ska vara stolta över sitt arbete. Då är det svårare för kunderna att påverka dem, säger Birgitte Weeke Christensen.

Förhållandena har förändrats, menar hon. Till det bättre.

– Men om jag ska vara ärlig, inte tillräckligt mycket. Vi blev helt chockade av den senaste studien CAS gjorde.

Studien visade att nära 40 procent av de anställda regelbundet utsätts för sexuella trakasserier. Över 70 procent har kunder som försöker tvinga dem att dricka öl.

Studien visade också att nästan ingen vågade klaga, vare sig hos

närmsta chefen eller hos barägaren. De var rädda för att förlora jobbet.

DEN KANADENSISKE PROFESSORN IAN Lubek har varit en nagel i ögat på bryggerierna ända sedan början av 2000-talet. Tillsammans med sina forskare och organisationen SiRCHESI har han intervjuat 500 öflickor.

– Våra undersökningar visar att förhållandena inte har förbättrats, säger han. Kvinnorna dricker mellan 1,3 och 1,7 liter öl per kväll. Och de är underbetalda, vilket gör att de är mer frestade att följa med kunderna och byta sex mot pengar.

Ian Lubek menar att bryggerierna lätt skulle ha råd att fördubbla öflickornas inkomster. Enligt honom står flickornas lön idag för endast 2,5 procent av ölets försäljningspris.

Genomsnittslönen för en öflicka är enligt professor Lubek 70-76 dollar per månad. Minimallönen för en vuxen kvinna att leva på är 141 dollar.

Professor Lubek nöjer sig inte med att berätta om sina undersökningar i rapporter och uppsatser. Han informerar medierna, och han åker till bryggeriernas huvudkontor och kräver möten med direktörerna.

BSIC har också tvingats att höja lönerna. CAS-studien visar att snittlönen för en öflicka hos någon av de fyra stora är 80 dollar per månad. Det är bättre än vad en textilarbeterska tjänar - men långt under vad man kan leva på.

– Arbetet har gett resultat, säger professor Lubek. Bland annat har tjejernas dräkter blivit "more dignified", värdigare.

Men det gäller fortfarande att vara vacker. I ett av husen på Carlsbergs område är luften tjock av parfym och hårspray. Ett 20-tal tjejer med blänkande ramsvart hår sitter framför små bord och sminkar sig. De sätter glitter på ögonfransarna och målar sina naglar i skimrande rosa färger.

Bredvid ligger "kliniken för tester och konsultation", där en sjuksköterska hjälper de tjejer som har problem, eller de som

Beer spelar HIV-spelet för att lära sig om säkert sex.

misstänker att de kanske smittats av HIV.

– Kliniken har ett 15-tal besök varje dag, men det handlar mest om småsaker, berättar sköterskan. Det är få som vågar prata om sex.

SEDAN TVÅ ÅR TILLBAKA måste alla öflickor som är anställda hos Carlsberg ha ett kontrakt, där deras rättigheter och lön är specificerade. Där finns regler om alkohol, om lediga dagar och semester. Och om att flickorna inte ska sitta ned hos kunderna eller finna sig i sexuella inviter.

Birgitte Weeke Christensen vill inte visa oss kontraktet, men säger att alla har ett sådant. Så tillägger hon:

– Men ni hör säkert av er till mig efteråt och säger: "Vi såg öflickor dricka, vi såg dem sitta i kundernas knän."

Och det är just vad flickorna gör. Både i Phnom Penh och i Siem Reap, som ligger nära Kambodjas stora turistmagnet Angkor Vat. Det är i Siem Reap Vanna Mom arbetar.

Carlsbergs ölförsäljerskor är mellan 18 och 40 år. De flesta kommer från någon by långt ut på landet, jagade av arbetslöshet in till staden. Många har barn och familj att försörja.

Vanna Mom är från en by i Battambang-provinsen. Hon är 33 år och har gått fyra år i skolan. Hon har två bröder, hennes pappa dödades av Röda Khmererna, och mamman kan inte försörja sig själv.

För fyra månader sedan kom Vanna Mom till Siem Reap för att söka jobb. Hon ville inte bli öflicka, de har dåligt rykte. Och en öflicka har svårt att återvända till sin hemby.

Men det fanns inga andra jobb att få. Vanna Moms lön är 50 dollar i månaden, säger hon. Plus lite provision och dricks. Hon arbetar sju kvällar i veckan. Men företaget sa att hon kunde ta ut en eller två lediga dagar i månaden, berättar hon. Något kontrakt har hon aldrig sett. Ibland skulle hon sitta ned med gästerna, för att få dem att dricka mer.

– De sa inget om att jag inte skulle dricka. De sa att jag kunde

En väg ut

■ **UTBILDNING** Via en av frivilligorganisationen SiRCHESI:s så kallade "peer educators" fick Rady Doung chansen att komma på en intervju för en utbildning.

– Nu har jag dubbelt så hög lön och möts av respekt, säger hon.

Den före detta öflickan Rady Doung har med hjälp av organisationen SiRCHESI utbildat sig och fått nytt arbete som servitris.

Hon kunde läsa sedan tidigare, och hon kunde några glosor på engelska. Det räckte för att kvalificera sig till en av de 16 platser som SiRCHESI hade rullande i sitt program.

Under åtta månader utbildade hon sig, sedan väntade åtta månaders praktik. Nu har hon jobb som servitris. Lönen är 110 dollar i månaden plus dricks. Det räcker precis, säger hon, för att leva på.

– Men jag har inga barn att försörja.

Nu drömmer hon om att utbilda sig vidare för att skaffa ett arbete på en frivilligorganisation och hjälpa andra.

– Mitt mål är att visa att också en öflicka kan bli en tjänsteman, säger Rady Duong.

SiRCHESI, grundat av bland andra den kanadensiske professorn Ian Lubek, arbetar sedan 2001 med att förbättra öflickornas villkor. Ett antal peer educators söker upp dem på restauranger runt hela Siem Reap.

Ett 30-tal öflickor väljs varje år ut för utbildning till ett annat yrke. Andra får kortare undervisning i sexualkunskap och om frågor om alkohol och öflickornas rättigheter.

– Vi informerar flickorna, medierna och politikerna. Situationen för öflickorna blir bättre och bättre, säger SiRCHESI:s chef, Sarath Kros.

Flickorna dricker mindre och de utsätts för något färre sexuella trakasserier. Dessutom har myndigheternas och frivilligorganisationernas kamp mot HIV varit framgångsrik: Antalet upptäckta fall har minskat under senare år.

Sarath Kros menar att grundproblemet med öflickor är fattigdom. Det är fattigdomen som tvingar kvinnorna att ta jobbet. Och, tillägger han, man får inte glömma att ölförsäljning är en stor business.

– Öflickorna blir färre, men de försvinner inte.

Rady Doung lyckades lämna jobbet som öflicka och blev servitris med dubbelt så hög lön. – Nu möts jag av respekt, säger hon.

göra det ibland – men inte för mycket. Företaget behöver mig för att göra gästerna glada. Och kan jag inte göra gästerna glada så att de köper mycket öl, så kan jag inte arbeta för Angkor Beer, säger hon.

På frågan om hon brukar följa med gästerna hem, svarar hon med ett tyst "nej". Sedan beskriver Vanna Mom sin ekonomi: lön på lite drygt 60 dollar i månaden inklusive dricks. Hälften, 30 dollar, går till hyran för rummet. Resten ska räcka till mat, kläder, skor, sjukvård, skolböcker. Det går ju inte ihop.

– Ibland vill gästerna köra mig hem, eller att jag ska gå med dem ut. Jag behöver pengarna. Jag måste göra det för för min dotters skull, säger hon. ■

"Individen själv ska kunna göra bra val"

För Sarah Wamala, ny generaldirektör på Statens Folkhälsoinstitut, är alkohol och tobak högt prioriterade frågor. Men de måste ses i ett helhetsperspektiv. Arbetslöshet, hemlöshet och utanförskap är bidragande orsaker till drogberoende och ohälsa, anser hon. Alkoholen är bara ett symptom.

AV MARIA ZAITZEWSKY FOTO TINA STAFRÉN

Sarah Wamala, generaldirektör på FHI, borde vara stressad. Hon har just anlänt med flyg från Östersund till Stockholm, har suttit i ett telefonmöte på Arlanda Express, ska strax intervjuas och ska därefter till ett nytt möte, som enligt hennes pressekreterare kommer att hålla på långt in på kvällen.

Men hon verkar inte det minsta stressad. Tvärtom utstrålar hon ett värdigt lugn och rör sig utan brådska i hotellfoajén där vi träffas. De många små flätorna slår mot ryggen när hon sjunker ner i en soffa.

– Jag reser minst en gång i veckan, säger hon, tyvärr är det svårt att få folk att komma upp till Östersund för möten. Det blir jag som flyttar på mig i stället. Men det går bra. Ofta reser jag bara över dagen.

Annars trivs Sarah Wamala bra i Östersund. Hon fascinerar av den vidsträckta naturen, skogarna och möjligheten till utomhusaktiviteter. I vintras provade hon för första gången på långfärds-skidor.

Hon skrattar åt minnet.

– Jag ramlade några gånger. Men det var roligt! Jag gillar att vara ute i naturen med min familj, det ger en fantastisk frihetskänsla. Nu under hösten har vi varit mycket i skogen och plockat bär.

Familjen består av sambon Per och döttrarna Nellie och Erina. Den lilla fritid Sarah Wamala har spenderar hon tillsammans med dem. Tid för träning och andra aktiviteter har hon knappast, utan vardagsmotionen består mest av promenaderna till och från

jobbet, en kvart i vardera riktning.

Som generaldirektör för Folkhälsoinstitutet är det givetvis viktigt att hon föregår med gott exempel och försöker leva som hon lär – hälsosamt. Men allt handlar inte om motion, menar hon.

– **ATT FÖRSÖKA SE** positivt på tillvaron och tänka positiva tankar är välgörande för själen och gör att man mår bättre. Jag försöker tänka positivt, även om det inte alltid är så lätt. Ibland blir jag gnällig och otålig, som när saker tar för lång tid, säger Sarah Wamala med ett leende och tillägger att sunda kostvanor också är viktigt för en god hälsa. Själv gillar hon grönsaker, frukt och oprocessad mat som fullkornsris och fullkornspasta, gärna hemlagat. Men hon medger att det mest är sambon som står för matlagningen hemma.

Vad är folkhälsa för dig?

– Folkhälsa är allt vi har omkring oss. Det var det som ursprungligen väckte mitt intresse för just dessa frågor. Folkhälsan finns i naturen, i sportaktiviteter, i maten, i våra relationer, i jobbet. I Sverige har vi kommit väldigt långt med folkhälsan, vi lever i ett samhälle som ger individen stora möjligheter att vara frisk i kropp och själ. Det är lätt att glömma bort. Men det innebär ju inte att det inte kan bli bättre. För mig är folkhälsa främst tre saker. Kropp, själ och tillgänglighet. Med tillgänglighet menar jag att människor ska ha tillgång till motionsmöjligheter, ett arbete, en utbildning, information eller stöd när det behövs. Samhället ska vara tillgängligt för individen, så att individen själv kan ta ansvar för sin kropp och sin själ. Samhällets ansvar ligger däre-

»Folkhälsoinstitutet har fått ett utökat uppdrag från regeringen att förebygga alkohol- och tobaksberoende och i nuläget arbetar nästan halva personalstyrkan med just de här frågorna, så visst är det högprioriterat.«

» mot i att bereda människor möjligheter att välja "rätt" för att må bra. Om exempelvis grönsaker blev billigare skulle kanske fler välja det före skräpmat. Plånboken styr våra val i hög grad.

Hur viktig är alkoholfrågan när det gäller folkhälsan?

– Folkhälsoinstitutet har fått ett utökat uppdrag från regeringen att förebygga alkohol- och tobaksberoende och i nuläget arbetar nästan halva personalstyrkan med just de här frågorna. Så visst är det högprioriterat. Att alkoholkonsumtionen hålls nere är självklart viktigt för folkhälsan, men jag anser inte att man kan fokusera enbart på alkoholen och säga att om den försvinner, så försvinner alla problem. Mitt synsätt är brett. Alkoholberoende är ofta bara ett symptom på en större problematik som kan handla om arbetslöshet, utanförskap, utbildningsnivå, klasstillhörighet, ensamhet, hemlöshet. Jag skulle önska att kommunerna och länsstyrelsen tog ett vidare grepp om alkoholproblemen och frågar sig; varför har den här personen ett beroende? Hur kan vi arbeta med detta på ett djupare plan? Alkoholberoende drabbar ju inte bara individen utan många personer runt omkring. Annars tycker jag att vi på FHI har en bra och genomarbetad nationell politisk plan. Vi vill behålla Systembolaget, vi arbetar preventivt gentemot unga, polisen gör bra insatser. Jag anser att strukturen som redan finns är bra. Men nu måste vi intensifiera arbetet.

KAN ALKOHOLEN GÅ SAMMA väg som tobaken och mer eller mindre försvinna från gator och krogar?

– Alkohol och tobak går inte riktigt att jämföra. Dels finns en del studier som visar att alkohol kan ha positiva effekter för kroppen. Dels anses alkohol vara en del av en mattradition. Så jag tror att det är svårt. Men samtidigt ser vi en attitydförändring. På sikt tror jag att människor kommer att inse att alkohol skadar och att det kommer att konsumeras mindre än i dag. Där gör vi en viktig insats genom att sprida information och kunskap om alkohol, exempelvis om graviditet och alkohol till barnmorskor och sköterskor. Vi gör inga egna kampanjer, men via andra aktörer når vi ut med vårt budskap.

Som person beskriver sig Sarah Wamala som målinriktad, enviss och positiv. Som chef vill hon vara rak och tydlig. Hon tycker om att se människor utvecklas. Själv vill hon också utvecklas och tycker att hon gör det varje dag.

– När jag träffar nya människor lyssnar jag gärna på vad de har att säga. Jag har lärt mig mycket på det sättet, säger Sarah Wamala, som har haft lyhördheten och lyssnandet som ett ledmotiv genom livet.

SOM TJUGOÅRING KOM HON ensam till Sverige, efter att ha flytt från sitt hemland Uganda. Med sig i bagaget hade hon en universitetsexamen i nationalekonomi. Hon visste inte vad hon skulle förvänta sig av det nya landet, men insåg snabbt att hon inte kunde ta något för givet.

– Jag har alltid varit en ganska ödmjuk person. Men när jag kom till Sverige fick jag verkligen lära mig ödmjukhet. Jag var en välut-

bildad kvinna från mitt hemland och den första i min familj med en universitetsexamen, men här fick jag jobba på posten. Jag blev retad av mina arbetskamrater och det gav mig en enorm kampvilja, att visa att jag kunde ta mig vidare, berättar Sarah Wamala, som satte sig på skolbänken och så småningom blev docent i samhällsmedicin och medicine doktor i medicin/folkhälsovetenskap vid Karolinska Institutet.

ALLRA FÖRSTA INTRYCKET AV Sverige var – förstas – att det var kallt.

– Det var september, men för mig var det jättekallt. Och på vägen från flygplatsen slogs jag av hur mycket träd det var och hur mycket stenar. När jag senare gick ut i skogen häpnade jag över alla pinnar på marken. Jag tänkte att det här skulle kvinnorna i Afrika ha tillgång till! Där får man leta länge efter pinnar och kvistar, för att kunna göra upp eld vid matlagning.

För varje dag som går känner hon sig mer och mer svensk – även om Afrika har en speciell plats i hennes hjärta.

Med tiden har hon anpassat sig och vant sig vid svenska seder och bruk. Hon älskar att man tar av sig skorna inomhus "så hygieniskt och bra!" och har numera inga problem med att tacka ja till en kopp kaffe som bjuds.

– Men i början begrep jag inte varför alla hela tiden frågade om jag ville ha kaffe. Nej, jag vill inte ha kaffe, svarade jag. Först senare begrep jag att det var artigt att tacka ja, att kaffet var en symbol för gästfrihet. Det finns många dolda koder i alla samhällen och det tar tid att lära sig dem, säger Sarah Wamala, som gillar mycket hos svenskarna. Som företagens transparens och raka ledarskap samt ärligheten hos människor. Mindre bra tycker hon om blygheten.

– Jag kan sakna det spontana samtalet mellan människor. Här måste man lära känna någon innan man kan umgås och prata fritt, funderar hon.

Sarah Wamala lutar på att jag har koll på tiden, som snart är ute. Strax ska hon rusa iväg till nästa möte. Men hennes lugn består. Blicken är fast och outgrundlig. När samtalet mot slutet glider in på kulturkrockar och vad som gör henne lycklig ("att se andra lyckliga") blir leendena fler och skratten frekventa. Bakom Sarah Wamalas återhållsamma yta anas en gnutta – sprallighet. ■

SARAH WAMALAH

NAMN: Sarah Wamala

ÅLDER: 42

FAMILJ: Sambon Per och döttrarna Nellie, 6 och Erina, 13

BOR: I lägenhet i Östersund

GÖR: Generaldirektör för FHI

BAKGRUND: universitetsexamen i nationalekonomi vid Makere university, docent i samhällsmedicin och medicine doktor i medicin/folkhälsovetenskap vid Karolinska Institutet i Stockholm, har tidigare arbetat sju år som forskningsledare på FHI.

Priset för kärleken till kapitalismen

CAPITALISM: A LOVE STORY
Dokumentär av Michael Moore

DOKUMENTÄR Michael Moore, USAs kanske mest kontroversiella filmmakare, skräller nu till med en ny dokumentärfilm, den här gången om en fråga som egentligen är tabu; vilket pris får Amerika betala för sin kärlek till kapitalismen? Från början var det en kärlek

som framstod som oskyldig, men i dagens samhälle ser "the American dream" snarast ut som en mardröm för många familjer som får betala priset då de förlorar jobb, hem och alla besparingar. Moore besöker i sin film vanliga människor vars liv förstörts – och söker förklaringar hos politiker och banktjänstemän, som själva girigt fyllt sina fickor. I USA är ett fåtal stormrika,

Sedelärande om livskris

Fritt fall av Eva Sanner
Natur&Kultur

BOK Eva Sanner, relationscoach på DN: s nätupplaga och författare till Kåt glad och tack-sam, är tillbaka

med en ny självhjälpsbok. Hennes Fritt fall har ett för genren annorlunda berättargrepp. Istället för att med ett direkt tilltal peppa läsaren till ökad självkännet, tar Sanner allegorin till hjälp.

Hon berättar om Lars, en framgångsrik karriärst inom ekonomi och IT, som är van vid att tjäna miljoner och ha en tacksam kvinna vid sin sida. När flickvännen lämnar honom, samtidigt som hans företag riskerar konkurs, blir det för mycket för Lars. Han drabbas av utmattningsdepression och drar till Malta för att vila upp sig. Där träffar han den femton år äldre Elisabeth som, helt oombedd, börjar coacha Lars mot ett lyckligare liv.

Vad som driver denna kvinna är ett mysterium. Hon erbjuder sin välbärgade, arroganta skyddsling sina tjänster helt gratis, men får länge bara arga suckar i gengäld.

"Jag är hellre själv den som styr än jag går till en psykolog och blir hjärnskrynkad av någon som inte har en aning om hur jag har haft det", säger Lars. Han blir dock alltmer beroende av Elisabeth och hennes goda råd och tillsammans går de igenom en mängd av livets stora frågor. Teman som acceptans, uppbrott och till och med tantrasex, avhandlas i rask takt.

Under tiden hinner jag som

Henry och Claire slungas mellan hopp och förtvivlan i kärleksdramat "Tidsresenärens hustru".

TIDSRESENÄRENS HUSTRU

Amerikansk film med Rachel McAdams, Eric Bana, Ron Livingston

FILM Första gången Claire träffar sin blivande make Henry är hon bara sex år gammal. Han är trettio år äldre och dyker upp naken på en äng från ingenstans. Det visar sig att Henry lider av en ovanlig genetisk sjukdom som gör att han kastas mellan olika tidsepoker. Han är en tidsresenär. Låter det här knasigt och svärbegripligt? Det är det – till en början. Det är svårt att hänga med när Henry ena sekunden befinner sig tjugo år bakåt i tiden – som en man på nära fyrtio – för att i nästa träffa Claire igen, nu som en vuxen kvinna. Fast nu är Henry ung. Men allteftersom filmen tar fart blir den alltmer begriplig och gripande. I centrum står kärleken mellan Claire och Henry. Menade att vara tillsammans och sammansvurna i vetskapen om Henrys minst sagt förargliga åkomma. För sjukdomen innebär ju att Henry då och då försvinner för att dyka upp i en ny

tidsepok – i framtiden eller det förflutna. Själv vet han aldrig när han återvänder till "nuet". Komiskt blir det när han försvinner på självaste bröllopsdagen. För att bara några minuter senare dyka upp igen. Fast nu några år äldre, med gråa strån i håret. Men kärleken står pall. Tills den dag då Claire blir gravid. Ska barnet hon bär också bli en tidsresenär? De mörka stråken hopar sig i Claires och Henrys liv – i synnerhet som bägge börjar ana orsaken till att Henry, oavsett tidsepok, aldrig tycks bli äldre än fyrtio år. "Tidsresenärens hustru" är en minst sagt annorlunda film som bygger på Audrey Niffenegers bästsäljande roman. Trots den snåriga intrigen, grips man av Henrys och Claires öde som skildras med värme och vemod. Det är gripande, spännande och intressant. Temat påminner om filmen om Benjamin Button, som föds gammal och blir yngre och som vid en viss tidpunkt möter kärleken. Men den här filmen är mycket bättre. **MZ**

läsare tröttna rejält på den självutnämnda lyckoaposteln Elisabeth. Hon är förnumstig på gränsen till odräglig. Medan Lars tvingas omvärdera det mesta i sitt liv, framställs hans läromästare som en alltime-

nom "färdig" människa. Finns verkligen sådana?

Eva Sanners bok är sedelärande som en fabel. Hon tycks vilja föra samman innehållet i flera internationellt kända självhjälpsböcker till ett slags

"allt i ett", men resultatet känns inte trovärdigt. Troligen gör den intresserade bäst i att vända sig direkt till källorna.

RAGNI SVENSSON

medan en stor del av befolkningen hankar sig fram på minimilöner. Moore är inte nådig i sin kritik och filmen är såklart hårt vinklad. Men underhållande, stundtals tragikomisk och tankeväckande. Hade till exempel ingen aning om att företag har rätt att ta ut skyhöga livförsäkringar på sina anställda. Osmakligt och oetiskt att ett företag vinner på att en anställd dör. Moore stäl-

ler i sin film självklara och raka frågor till dem som blivit allt rikare under den ekonomiska krisen – men skrämmade nog vägrar de ofta att svara.

Någon lösning ger inte Moore, däremot hopp. Hoppet stavas Obama – och den lilla människans kamp för ett rättvisare samhälle.

MARIA ZAITZEWSKY

Finurligt om relationer

Många människor dör som du
av Lina Wolff

Albert Bonniers Förlag

BOK Tolv berättare i lika många noveller. Alla står de i centrum för en märklig händelseutveckling, inleder en slumpartad relation eller blir föremål för överraskande omständigheter.

Mannen som har ordet i "Tänk dig ett levande träd" får uppleva att den unge spoling som hans fru varit otrogen med, plötsligt bestämmer sig för att flytta in hos dem. "Bara ett tag. Tills allt ordnat sig med min flickvän." Istället för gråt och tandagnisslan uppstår en försvunnen vänskaprelation dem emellan.

Den tvivelaktiga kvinnotjusaren till professor i en annan novell, råkar ut för en riktig

blåsning när han trodde att hans hemligaste drömmar precis gått i uppfyllelse.

Historierna i Lina Wolffs *Många människor dör som du* utspelar sig omväxlande i Spanien och Sverige och befolkas av en skara antihjältar. Huvudpersonerna genomgår eller bevittnar metamorfoser som förändrar dem eller läm-

nar dem oberörda. Saker är inte som de synes vara.

Dramaturgin bygger på oväntade vändningar, som tyvärr snart blir väntade för läsaren eftersom upplägget är detsamma i alla noveller.

Det är synd, för *Många människor dör som du* är både finurligt formulerad och ovanligt uppriktig, framförallt i sina beskrivningar av människors relationer. För mig är dock bokens största behållning de oneliners som karaktärerna på ett lakoniskt, på gränsen till naivt, sätt levererar och som sammanfattar anarkin runtomkring dem. Wolffs känsla för lågmälda ironier, och hennes sätt att placera dem i munnen på rätt person, gör det möjligt för läsaren att på samma gång fnissa åt som med hennes udda hjältar.

RAGNI SVENSSON

MISSA INTE

1 FILM "Oskar, Oskar" av Mats Arehn. Oskar lever ensam i en stor lägen-

het någonstans i Stockholm. Han sörjer sin älskade Karin som för 15 år sedan blev påkörd av en rattfyllerist. Han har aldrig förlikat sig med hennes död. Nu vill han ta lagen i egna händer. Med bland andra Björn Kjellman och Livia Millhagen. Premiär i december.

2 TEATER Lill Lindfors och Tomas Bolme är en oslagbar kombination i Riksteaterns föreställning *Plaza Svit* med premiär i Kristinehamn den 2 oktober. I rum 719 på Plaza Hotel mitt i New York försöker ett elegant par blåsa liv i ett sedan länge dött äktenskap genom att hyra sin gamla bröllopsvit. En klassisk Broadwaykomedi med en något annorlunda uppbyggnad än originalet.

3 UTSTÄLLNING Livstycket på Nordiska museet i Stockholm. Livstycket är ett design- och kunskapscentrum för invandrade kvinnor och män i förorten Tensta norr om Stockholm. Genom hantverket utvecklar Livstyckets deltagare det svenska språket. Utställningen är ett resultat av mötet mellan deltagare, lärare och museets personal och har gett upphov till mönster, textilier och möbler. Utställningen pågår fram till augusti 2010.

HALLÅ DÄR MAGDALENA IN DE BETOU, PROGRAMLEDARE SVT FÖR KYSST AV SPRITEN

Magdalena in de Betou aktuell med alko-dokumentär

Varför har du gjort den här dokumentären?

Alkoholism och dess konsekvenser är ett tabubelagt ämne. Tio procent av svenskarna är alkoholister och man kan säga att det går tio anhängare på en alkoholist. Det blir väldigt många som är drabbade. Tanken med dokumentären är att damma av det

här tabubelagda ämnet och börja prata öppet om det. Syftet är att väcka tankar och känslor och att anhöriga till alkoholister ska känna igen sig och förstå mekanismerna bakom beroende och medberoende. För den som har ett riskbruk kan dokumentären bli en väckarklocka; om man blir bemött i sitt problem vågar man också själv möta sina problem, i stället för att bara sopa dem under matten. Min förhoppning är att fler människor ska våga prata om det här och

våga säga till om de ser någon som har alkoholproblem.

Vad är din personliga drivkraft att göra ett program om alkoholism?

De här frågorna berör mig och har så gjort länge, även om jag inte har någon personlig ingång till ämnet. Men som skådespelerska har jag vistats en hel del i miljöer där det dricks ganska mycket och jag förundras över att det är en så stor grej. Själv dricker jag måttligt. Jag säger inte att man inte

ska dricka, men man får inte bortse ifrån att drickandet har en inbyggd problematik.

Hur var det att spela in programmen?

Det var spännande och givande. 700 personer ville vara med. Men när det blev skarpt läge var det många som drog sig ur. När det blev på riktigt var det många som kände att de inte ville blotta sina tillkortakommanden inför hela svenska folket. De som ställde upp var otroligt modiga.

MARIA ZAITZEWSKY

Sluta dricka sprit kan vem som helst göra. Att hålla sig nykter däremot, är betydligt svårare. Första gången jag drack var 1989. Jag var sjutton. Det snöade ute. Jag och brorsan gick på de sunkigaste krogarna på Andra Långgatan och drack öl ur stora, tunga glas.

Fått lära allt på nytt

AV MARCUS BIRRO

Det var fantastiskt. Det var paradiset. Det var himlen inte runt hörnet, utan här och nu. Det var ett helt nytt land. Tidigare hade jag varit i ett helt annat land, i Landet Utanför, alltid kikat in, varit nykter och blyg, rädd, tyst och försiktig. Sociala sammanhang var som herpes. Jag höll mig undan. Nu var det som om någon öppnade en dörr mitt i stormen. Man var välkommen. Hela ens inre blev en fjäder i ett azurblått rum. Det var fantastiskt.

Dagen efter mårde jag så dåligt att det blev intressant. Jag mårde häpnadsväckande illa. Resan tillbaka till mig själv blev fasansfull. Jag gick av mig svetten och huvudvärken i Haga tillsammans med Peter och svor att aldrig dricka igen, någonsin. Det var inte värt det.

Det höll i två veckor och sedan var jag fast. Det läskiga var att baksällan blev lindrigare efter den där första gången. En helg var inte en helg utan skramlet från systemkassen. Jag kunde bli lycklig redan på torsdagen när jag visste att jag skulle få dricka på fredagen. Bara tanken på alkohol gjorde mig nästan berusad. Sedan stod jag vid ena högtalaren hemma hos Peter, han stod vi den andra, och vi headbangade bort eftermiddagen till Bad Fun med The Cult på max volym. Sedan åkte vi in till stan och ägde den tillsammans med de andra.

Vad jag älskade den där världen! Varje ansikte var ett löfte. Ingenting skulle någonsin ta slut. Jag vågade tala med flickor och de talade med mig! Alkoholen var nyckeln till hela världen. Jag mårde så oerhört bra i den där transformeringen från mig själv till någon annan. Jag älskade att stå på borden och sjunga med. Jag älskade människorna omkring mig. Jag älskade att natten faktiskt aldrig tog

ILLUSTRATION: RURIK ZAITZEWSKY

»Vad jag älskade den där världen! Varje ansikte var ett löfte. Ingenting skulle någonsin ta slut.«

slut, älskade taxins snabba däck från krog till krog, älskade hur det glittrade överallt, de kalla glasen, deras välsignade tyngd i mina händer. Jag var född för den där världen!

Jag älskade dagen efters kränka blekhet. Jag kom strax på att det gick att dricka då igen, och må lika bra igen. Där någonstans skiljde jag ut mig. De flesta av mina vänner tyckte inte om att dricka på morgonen, dagen efter. Jag älskade det. Det var frid och harmoni. Jag var i kontakt med universum. Jag var Gud.

Jag hade mycket roligt med alkoholen. Alla uppträdanden, alla resor, alla fullständigt överkligt galna nätter, alla nattklubbar, alla märkliga uppvaknanden i fel ända av stan utan pengar, alla

människor, alla ansikten vid bardiskarna, alla oerhörda äventyr jag har upplevt har jag alkoholen att tacka för.

Men den tog över. Den slöt sig omkring mig som blöta fingrar runt ljuset. Jag drack mer och mer. Alltid. Jag kunde inte göra något utan att dricka. Jag blev fet, sjuk och deprimerad. Jag blev ensam. Jag drack för att jag var ensam men fattade inte att jag var ensam för att jag drack.

När jag slutade dricka 2005 började livet. Men det är inte lätt. Jag har haft alkoholen som en glittrande Gandalf-stav i 16 år. En sådan sliter man inte bara bort. Jonna har varit ett stort bultande hjärta och ett oerhört stöd. Utan henne hade det aldrig gått. Men man måste vara nykter för sin egen skull. Jag har fått lära mig allting på nytt. Gå ut och handla, gå på krogen, träffa människor, uppträda, gå på släktmiddag, kramas, ha sex, ringa jobbiga telefonsamtal, gå och handla. Livet kort sagt. Allting har jag fått lära mig på nytt. Att göra det utan alkohol har varit att lära sig leva på nytt.

Jag skrev en roman som heter Flykt-soda, som kom ut 2005. Den försvann skoningslöst snabbt tyvärr. Jag tycker det är synd. För jag vet att den kan vara till god hjälp för många människor.

För två veckor sedan hade jag beslutat mig för att dricka igen. Jag hade varit hemma och hämtat väskan som jag tänkt gömma flaskorna i. Jag tänkte köpa whiskey i presentförpackning. På det sättet tänkte jag lura folk om det fanns någon som kände igen mig. Jag klarade mig den gången. Jag hade ett möte jag inte kunde avstyra och efter det mötet rann paniken ur mig. Jag köpte godis och glass istället och somnade lättad, rädd och mycket, mycket liten. ■

FLERFALDIGT PRISBELÖNAD FÖR SITT SKRIVANDE

Författaren och poeten Marcus Birro är 37 år och bor i Norrköping. Marcus är sambo med Jonna och har en son,

Milo Santino Totti. Han har skrivit och gett ut elva böcker. Han skriver krönikor i flera tidningar samt om

italiensk fotboll i Expressen. Marcus medverkar i Kvällsöppet på TV4 samt sänder Karlavagnen i Sveriges Radio

P4 på fredagar. Marcus Birro är flerfaldigt prisbelönad för sitt skrivande.

MARCUS BIRRO

				FÄLT-SKÄR LAGAN ÄTRAN	SLÄPPER INTE IGENOM ALLTING	NÄGOT ATT SLÅ I	I BI- KUPA	GRÄNNA- PRODUKT				
				DANSKO TRÄSKO- VIRKE			DOKTOR OCH STRECK		FOLK- LORE- VETEN- SKAP			
	SES ALLTID MED PLETI		KANSKE PÅ ISEN VÄLLA OBEHAG	GÖRS RABATT RUBBET			ÄR RÄTT- SKAF- FENS		KÄNNS I LUFTEN NÄSTA	ÄR OFTA DAMM AUGUSTI- POJKE		
						OST- MÄTT	BRUKAR TOMTE- NISSAR			JUNI- PERUS BANKS I TV3		
ÄR SYD- VÄST		FÖR- KNIPPAS MED TURE	Accent Nr 8		BÄRBAR BONING				INGEN KÄRN- VED GIFT			
					HÄR KAN MAN LÄSA OM LILIT		KAN FLÄTAS		FÖRORD ANSIKTS- UTTRYCK		LARSSON MED MÅN SOM HATAR KVINNOR	
ÄR GODA TING			FÖR ANDNING OS I NORGE			KAN FÄNGAS I SPEL	VAR VISS KNÄPP					
							UPPREPAD MELODISLINGA ORD I RAMSA	SYD- CIKORIA				
EGYP- TISKT SKRIV- TECKEN	OFTA I PARTI- LEDNING								GÄR INNE- FOLKET GÄRNA	GER AN- KLING FINSK STYRKA	III DET BÖR VARA SMORT	
				PALLE, RADIO- TEATER- CHEF						DJUR- LÅTET VÄSTER- BOTTEN		
						TILLTRO	BEREDA KORT VECKO- DAG					
				STJÄRNA ADAMS FÖRSTA HUSTRU					GÄLLI- VARE- FJÄLL			
						DET ÄR FÄRLIGT						
Kryss och foto: Anders Perstrand												

KORSORD NR 8 2009

MILJONLOTTER ATT VINNA. Tre lotter vinner förstapristagaren, en lott vardera får de tio som närmast har tur i dragningen. Skicka in lösningen till Accent, Box 12825, 112 97 Stockholm, senast 25 november 2009. Märk kuvertet Kryss 8/2009.

NAMN

ADRESS

POSTADRESS

VINNARE NR 5 2009

FÖRSTA pris, tre Miljonlotter: Sören Edlund, Malmö.
SIDOVINSTER, varsin Miljonlott: Arne Friberg, Köping, Elly Grönberg, Alingsås, Evert Andersson, Hörby, K-W Nordström, Borlänge, Siv Bång, Alvesta, Elsa Petersson, Sävsjö, Mikael Holmgren, Umeå, Birgit Wate, Karlskoga, Irma Nyström, Eskilstuna, Ann-Christin Ljung Bäcklin, Eriksnäsbo, Bollnäs. Accent gratulerar!

LÖSNING NR 6 2009

Accent-kryss nr 6-2009 Lösning											G		B	
			R	E	Y	K	J	A	V					
			G	N	O			D	I					
			E	N	N				K					
K	B					D	Y	N	A	S	T	I		K
B	O	R	E		V				S	T	A		B	U
B	A	D	P	O	O	L		A	A	L	T	E	R	E
O		V	Ä	R	M	E		P	A		A		P	J
E	L	V	I	R	A		K	O	L		I	S	L	A
T	E	N				K	A	S	K	A	D	S	K	A
							T	U	R		L	A	G	E
							H	J	U	L	N	A	T	U
							A	G	A	M		M	A	N
							G	O	R	M	A	R	E	D
							F	A	R		G	A	R	N

Agera mot försäljning av alkohol på gårdarna – nu!

UNDER HÖSTEN har debatten om att tillåta försäljning av vin på gårdar i Sverige tagit fart. Vi behöver agera mot detta!

Debattartiklar och insändare bör besvaras. Tips och hjälp kan ni få av Bo Högstedt, bo.hogstedt@iogt.se, tfn 08-672 60 47.

Kontakta era lokala riksdagsledamöter i frågan och förklara argumenten mot.

De främsta argumenten mot gårdsförsäljning är:

- Om gårdsförsäljning tillåts

är risken stor att vårt svenska Systembolag ifrågasätts av EU och i värsta fall kan vi förlora vårt monopol.

- Det finns inget som tyder på att turismen skulle öka specifikt om gårdar får sälja vin.
- Finland har visserligen gårdsförsäljning idag, men EU-kommissionen har ännu inte fastställt om det är förenligt med monopolet eller ej. Dessutom vet vi inte hur EG-domstolen skulle döma.
- Hela folkhälsoargumentet är i farozonen.

5 000 kr till alkoholfria mingel

Sök pengar till alkoholfria arrangemang!

Varje förening som arrangerar alkoholfria mingel får ett bidrag på 5 000 kronor. För mer information kontakta olle.andersson@iogt.se, 0733-83 83 28.

Pumpen
12 november kl 20.00
www.iogt.se/pumpen

En schyst vuxen

SNART ÄR det Lucia! Det är ett bra tillfälle att dela ut flygbladet "En schyst vuxen" i vår antilangningskampanj. Nu finns en enklare variant av flygbladet att ladda ner på www.iogt.se/antilangning. Tänk på att sprida vårt budskap kring riskhelger som Valborg, skolavslutningar och Halloween. Glöm inte lokala festivaler och arrangemang! Vid frågor eller önskemål om att få upptryckta flygblad kontakta: Helena Bergkvist, helena.bergkvist@iogt.se, 08-672 60 18

Utbildningar

Endagsutbildningarna Aktuell alkoholpolitik och opinionsbildning samt Preventionskunskap

UTBILDNINGSDAGEN INNEHÅLLER ett gemensamt pass med utgångspunkt från IOGT-NTO:s nya studiematerial om alkoholpolitik. Efter lunchen väljer du som deltagare inriktning – Aktuell alkoholpolitik och opinionsbildning eller Preventionskunskap.

UTBILDNINGEN GENOMFÖRS PÅ FÖLJANDE ORTER:

7 november, Wendelsbergs folkhögskola i Mölnlycke
14 november, IOGT-NTO-gården, Vattentorget i Växjö
Kursansvariga är Bo Högstedt, 08-672 60 47, bo.hogstedt@iogt.se och Helena Bergkvist, 08-672 60 18, helena.bergkvist@iogt.se.

ANMÄLAN senast två veckor före respektive utbildningsdag på www.iogt.se/utbildningar.

Endagsutbildning om kampanjer

VAD ÄR viktigt att tänka på i samband med planering och genomförande av kampanjer? Hur gör vi för att nå ut med vårt budskap och hur marknadsför vi dem? Hur arbetar vi praktiskt med kampanjer på hemmaplan?

TID OCH PLATS

Fredagen den 4 december kl 9.30–16.00 i NBV:s lokal på Bergsunds Strand 43 i Stockholm, T-bana Hornstull.

KOSTNAD

Kursen kostar 200 kronor. IOGT-NTO står för resor med billigaste färdstätt samt lunch och fika under dagen.

ANMÄLAN

Sista anmälningsdag är den 20 november. Anmäl dig via www.iogt.se/utbildningar.

Vid frågor kontakta: Helena Bergkvist, helena.bergkvist@iogt.se, 08-672 60 18.

Kurs om hemsidor

FÖR DIG som vill starta upp en hemsida för din förening eller kamrattstöd, eller som är webbredaktör för en befintlig IOGT-NTO-hemsida!

I höst erbjuder vi en grund- och fortsättningskurs i publiceringssystemet Episerver.

Vi kommer att arbeta praktiskt med hur man lägger upp och sköter en IOGT-NTO-hemsida. I fortsättningskursen går vi vidare med mer avancerade funktioner.

TID OCH PLATS

Grundkurs – lördagen den 7 november kl 10–16, IOGT-NTO:s kansli, Stora Essingen.

Fortsättningskurs – lördagen den 5 december kl 10–16, IOGT-NTO:s kansli, Stora Essingen.

KOSTNAD

Kursen kostar 300 kr. Billigaste färdstätt bekostas av IOGT-NTO. Lunch och fika ingår.

ANMÄLAN och mer information finns på www.iogt.se/webbutbildningar.

Föreningstävling!

Ett kreativt rådslag

HUR KOMMER vår organisation att se ut i framtiden, vilka värderingar har vi som folkrörelse? Om 5 år, om 10 år eller kanske om 50 år?

Tävlingsperioden är 15 september – 15 december 2009 och tävlingskategorierna är konst (collage, skulptur, måleri, textil mm), musik (egen text och musik), skrift (berättelse, dikt mm) och video/film/foto (spelfilm, reklamfilm, informationsfilm, fotoutställning mm).

Priser: I varje kategori 1:a pris 7 500 kr, 2:a pris 5 000 kr och 3:e pris 2 500 kr.

Bidragen skickas senast 15 december till IOGT-NTO, Box 12825, 112 97 Stockholm. Bidragen kommer sedan att presenteras som utställningar på olika platser i IOGT-NTO-landet, på webben och på kongressen 2011. NBV bör kontaktas så att ett "Kreativt rådslag" anmäls som annan folkbildningsverksamhet.

Vit Jul på Gekås

Kom och hjälp till – och få en gratisresa till Gekås

VIT JUL kommer i år att finnas på Gekås i Ullared den 23 november–6 december. Gekås är ett enormt stort varuhus där det passerar ca 33 000 personer varje dag. Vi kommer att hålla till inomhus för namnunderskrifter, utdelning av ballonger till barnen, bjuda på pepparkakor och informera om kampanjen. Fokus kommer helt och hållet att ligga på Vit Jul.

Till denna stora satsning behöver vi er hjälp! För alla som deltar i minst tre dagar

bekostar Vit Jul resan (billigaste färdmedel), boendet i Gekås stugby samt frukost, lunch och middag. Självklart kommer det att finnas gott om tid för egen fritid och varför inte passa på att köpa alla julklappar när man ändå är där?

ANMÄLAN

Skicka en intresseanmälan till info@vitjul.com så får du mer information.

Vid frågor kan du ringa till projektledaren Carina Friberg Fabregat 08-672 60 11.

Vit Jul-aktiviteter

PLANERAR NI någon aktivitet för Vit Jul? Nu kan alla distrikt och föreningar ansöka om ekonomiskt stöd för dessa aktiviteter! Maila till info@vitjul.com så får du mer information. Du kan också ringa till 08-672 60 00.

Julkonsertchansen

Tävlingsperiod 1 oktober–15 november

Värva och var med om utlottningen av en weekend i Göteborg med Peter Jöbacks julkonsert! Alla medlemmar i IOGT- NTO kan delta! Vi lottar ut tre vinnare som får en resa för två personer till Göteborg den 11–12 december! Resa, hotell, middag och julkonsert ingår.

REGLER

- Nya medlemmar i IOGT-NTO 26 år eller äldre räknas.
 - Värvartalongerna i original ska vara hos Medlemsservice senast 17/11.
 - De tre vinnarna meddelas personligen direkt efter tävlingens avgörande.
- Vid frågor kontakta Margareta Brandt, maragareta.brandt@iogt.se, tfn 0701-90 84 50.

Distriktstävling! Höstkampen

UNDER SOMMAREN har runt tusen nya medlemmar värvats till IOGT-NTO! För att den positiva trenden ska fortsätta måste alla dra sitt strå till stacken. Målet är 8 000 nya medlemmar under 2009!

Kampanjen pågår under oktober–december. Varje månad delar vi ut priser till de fem distrikt som värvat flest medlemmar. Dessutom utgår 10 000 kr i premie till alla distrikt som under kampanjperioden värvat minst 5 procent av sitt medlemsantal (fr o m 1 jan 2009).

REGLER:

- De nya medlemmarna ska värvas under perioden 1/10–31/12 2009.
 - Inkomna värvartalonger i original ska finnas på Medlemsservice senast den 7/1 2010 för att räknas i tävlingen. För månadsetapperna gäller 3/11, 3/12 och 7/1.
 - Medlemmar i IOGT-NTO 26 år och äldre räknas i tävlingen.
 - Nya medlemmar värvade under centrala kampanjer under perioden räknas inte in i tävlingen.
- Vid frågor kontakta Margareta Brandt, maragareta.brandt@iogt.se, tfn 0701-90 84 50.

KALENDARIUM 2009

NOVEMBER

- 6–8 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder
- 7 Aktuell alkoholpolitik och opinionsbildning, Göteborg
- 7 Preventionskunskap, Göteborg
- 7 Regional valberedartutbildning, Umeå
- 8 Sattelitkonferenser om rådslag
- 10–12 Förebygg.nu, Göteborg
- 12 Tävlingen Pumpen
- 14 Aktuell alkoholpolitik och opinionsbildning, Växjö
- 14 Preventionskunskap, Växjö
- 17 Riksstyrelsen sammanträder
- 17–18 Rörelsegemensam konsultsamtal
- 24 Regional projektbyttardag, Wendelsberg
- 25 Regional projektbyttardag, Tollare
- 25 Internationella dagen mot våld mot kvinnor
- 26 Regional projektbyttardag, Umeå

DECEMBER

- 6 Vit Jul på Gekås, Ullared
- 1 Vit Jul-kampanjen startar
- 1 Internationella HIV/AIDS-dagen
- 4 Kampanjutbildning, Stockholm
- 4–6 Värkning på Tomteland, Mora
- 5 Episerverkurs, fortsättning, Stockholm
- 7–13 Lucia Stoppa langningen
- 11–13 Värkning på Tomteland, Mora

JANUARI 2010

- 16–17 Värvar kick-off, Wendelsberg
- 22–23 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder, Tollare
- 23 Specialutbildning för DO, träff 4, Tollare
- 24 DO-konferens, Tollare

Om du vill veta mer om aktiviteterna i kalendariet kan du gå in på www.iogt.se/kalendarium eller kontakta IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05 eller info@iogt.se.

Tommy Johansson årets Sockanstipendiat. I början av oktober fick Tommy Johansson ta emot årets Sockanstipendie i Falun. Stipendiet på 20 000 kronor fick han för sitt "oförtröttliga och orädda arbete mot våld". Sockanstipendiet delas ut av Mattias Ströms minnesfond. Fonden har funnits sedan 2004 då Mattias Ström föll offer på grund av oprovocerat våld.

De förtappade driver verksamheten framåt i Falun

I Gamla Elverket i Falun är det musik- och kulturverksamheten som dominerar. IOGT-NTOs lokaler är gigantiska men här lyckas kamratstödet med det som många andra misslyckas med: Här är det fullsatt gång efter gång.

TEXT OCH FOTO: PIERRE ANDERSSON

■ **FALUN** Mitt i centrala Falun, alldeles invid Faluån, ligger ett gammalt elverk. En röd tegelbyggnad från en tid då industribyggnader fortfarande kunde vara pampiga palats. Över tvåtusen kvadratmeter,

fördelat på två fastigheter och såväl större salar som mindre rum och prång.

Här finns de förtappades kafé. Ja, den heter så, den lilla serveringen i rummet som vetter mot ån. Ett kafé för dem som tappat fotfästet och som har svårt att hitta tillbaka till sin plats i samhället. En nykter kulturmötesplats.

När jag kommer till lokalen, de kallar den just för Gamla Elverket nu för tiden, håller Tommy Johansson på att lasta in tolv flak Godtemplaredricka och ett par gitarrer i sin Volvokombi. Det är förmiddag och än så länge en av sommarens varmaste dagar och Tommy håller på med de sista förberedelserna för en musikfestival strax utanför stan. I örat sitter mobilens

handsfree som klistrad, och det går inga långa stunder mellan samtalen.

– Det blir mycket planering när man jobbar med det här, nästan alla inblandade har ett missbruk med i bilden.

FÖR DRYGT TIO ÅR sedan kallades den stora tegelbyggnaden vid Faluån fortfarande för Globen, ett traditionstungt namn som inte är alldeles ovanligt på gamla ordenshus. Tommy Johansson, som just hade tagit sig ur ett långvarigt missbruk, såg lokalen och blev intresserad av att göra något där.

– Lokalerna såg tomma ut, det var inte så mycket verksamhet. Allt började med att jag gick på en massa föreningsmöten, jag minns att det var väldigt ordningsamt

allting, säger han och skrattar. Men medlemmarna jag träffade där var väldigt positiva till att göra något. De var glada att en ny generation kom in.

Tommy Johansson och ett gäng kompisar, tolvstegare som han kallar dem, fick tillgång till lokalen och De förtappades kafé var ett faktum.

– Föreningen som fanns här då var ett gäng pensionärer. Jag har jättestor respekt för dem och har fått mycket hjälp därifrån. Det här är en grupp medlemmar som verkligen ska äras, de har varit aktiva länge på ett mycket imponerande sätt. Och de var redan från början glada att det kom in nytt folk som kunde föra traditionerna vidare.

SEDAN DESS HAR KAMRATSTÖDSVERKSAMHETEN på Gamla Elverket utvecklats och idag är det den verksamhet som syns mest i huset. För några år sedan fick Tommy Johansson chansen att börja arbeta heltid med verksamheten, till sin hjälp har han ytterligare tre som är anställda med hjälp av lönebidrag.

– Jag har haft många fördomar om IOGT-NTO men jag måste säga att jag har mötts med stor tolerans och respekt. Det har hela tiden varit högt i tak. Nu är jag i och för sig en person som är väldigt noga med ordning och reda och det har nog hjälpt.

Kulturverksamheten dominerar i huset. Här arrangeras konsertkvällar, soppkafé med musik och teaterföreläsningar. Här ordnas också kamratstödmöten, föredrag och debatter.

– Jag ser kulturen som ett språk för den förtryckta människan. Många av dem som kommer hit har inte fått en miljö de kunnat växa i. De har varit utstämplade av samhället och det är fantastiskt kul att se vad som händer när de kommer hit.

Med en lokalförening som främst bestod av medlemmar som varit med i organisationen väldigt länge ligger det nära till hands att fundera på kulturkrockar. Här fylls föreningens lokaler plötsligt av en massa människor med missbruksproblem. Men Tommy Johansson har inte sett några problem.

– Jag har inte märkt mycket av någon kulturkrock mellan den traditionella föreningsverksamheten och det sociala benet. Vi har inte haft några konflikter, snarare är det så att det vi gör har fått mycket uppskattning och uppmärksamhet både inom och utanför organisationen.

Idag är nästan all verksamhet i huset öppen. Vem som helst är välkommen, man behöver inte vara medlem för att dyka upp.

– De som kommer är inte alltid nykterister men alla vet vad som gäller när de är här. Jag är säker på att den här typen av verksamhet stärker organisationen och dessutom värvar vi många medlemmar

Betala vad du vill. Inträdet till Slaggsten är frivilligt. Allt överskott går till den sociala verksamheten.

»Jag har haft många fördomar om IOGT-NTO men jag måste säga att jag har mötts med stor tolerans och respekt.«

Planeringsmöte. Om ett par timmar drar festivalen igång och de sista detaljerna går igenom och planeras. Många av funktionärerna har ett eget missbruk i bagaget.

som sen blir aktiva i föreningen här.

JAG FRÅGAR VAD DET är som gör att den sociala verksamheten i Gamla Elverket blivit så framgångsrik. Tommy Johansson funderar ett par ögonblick innan han svarar.

– Vår människosyn. Vi gör inte skillnad på folk och vi har tydliga regler kring det här. Vi jobbar hårt på att ingen är värd mer än någon annan. Samtidigt är vi väldigt

DET HÄR HÄNDER PÅ GAMLA ELVERKET

- Egen alternativ kulturverksamhet med De förtappades kafé som nav på Gamla Elverket. Omkring 120 arrangemang per år med musik, teater, konstutställningar och föreläsningar.

- Föreläsningar och utbildningar för äldre, skolelever, arbetsförmedling, polis, politiker, försäkringskassa, socialtjänst osv.

- Praktikplatser och placeringar från arbetsförmedling, försäkringskassa, socialtjänst, kriminalvård med flera.

- Kulturgrupper för barn och ungdomar från dysfunktionella miljöer.

- Konferensverksamhet med hemlagad mat och hembakat bröd.

- Rådgivning för människor som har ett eget beroende eller lever nära aktiva beroende. Fyra jourtelefoner finns.

- Nybyggd semiprofessionell inspelningsstudio för ljud och film.

- Man utför även målning, bygg och snickerier, el och nätverksinstallationer och diverse andra tjänster.

noga med att sätta gränser där det behövs.

Vi pratar också om uthållighet. Om konsten att hänga i och jobba på även när de snabba kickarna är förbi.

– Det är uthålligt och svettigt arbete som har skapat det här. Kickfixerade människor tröttnar ofta fort så jag är noga med att tala om vad som gäller från början. Den som kommer hit och gör en insats får också bekräftelse. Men det duger inte att ►

»Vi startade den här festivalen för några år sedan för att vi såg att det fanns så bra förutsättningar.«

► komma hit och glänsa och tro att man får en massa gratis.

Tommy Johanssons bakgrund kan med fog beskrivas som brokig. Från stökig småkille till elevrådsordförande på gymnasiet till folkhögskola och ett möte med spriten som drev honom mot den absoluta botten.

– Jag började röka hasch när jag var tretton år och mina högstadiesår var hemskt stökiga. När jag sen blev elevrådsordförande på gymnasiet trodde nog alla att det var frid och fröjd men i själva verket satt jag och rökte på inne på elevrådets expedition. Jag blev tidigt väldigt bra på att manipulera folk.

Efter gymnasiet gick han på folkhögskola och utbildade sig till dramapedagog.

– Jag brukar säga att det var spriten som räddade mig. Jag började tycka att det var jobbigt att hålla på och knarka så jag tänkte att jag kunde dricka istället. Då tappade jag fullständigt kontrollen och slog i botten rejält. Jag tror att det är nödvändigt att hamna allra längst där nere innan man kan ta sig upp igen, jag har åtminstone aldrig hört någon berätta något annat.

FRAMÅT LUNCH BLIR DET dags att åka upp till Lilltorpet, en folkpark i utkanten av Falun som också den ägs av IOGT-NTO-rörelsen. Här arrangerar folket från Gamla Elverket för femte året i rad Slaggstensfestivalen.

Slaggsten är en festival där alla artister ställer upp gratis. Publiken betalar vad de tycker att det är värt i inträde och alla pengar som kommer in går direkt till den sociala verksamheten.

Lilltorpet ligger idylliskt vid en liten badsjö. Så här på sommaren håller man öppet i kafé varje dag och det ordnas nykter dans på helgerna. Här finns timrade, faluröda hus och en gammaldags dansbana. Den blå himmeln från förmiddagen börjar bytas mot allt svartare moln. Regnskurarna avlöser snart varandra och presenningar åker fram för att skydda utrustningen på scenen.

– Typiskt Slaggstensväder, säger Andrew Scott, ideellt arbetande ljudtekniker.

Efter lunch är det dags för genomgång med alla volontärer som är på plats för att genomföra festivalen. Influenserna

Det gamla elverket omfattar över tvåusen kvadratmeter och ligger centralt i Falun.

De förtappades kafé är navet i hela verksamheten. Här ordnas omkring 120 arrangemang varje år.

från tolvstegsrörelsen är tydliga, mötet inleds med att alla får presentera sig och tala om hur de mår. Praktiska detaljer avhandlas och dagens lokaltidningar visas upp, festivalfolket är intervjuade i både Dalademokraten och Falukuriren.

– **VI STARTADE DEN** här festivalen för några år sedan för att vi såg att det fanns så bra förutsättningar, säger Tommy Johansson. Och för att det är viktigt att visa upp att IOGT-NTO kan göra sådant här. Det attraherar nya målgrupper.

När de första artisterna går på scenen sent på torsdageftermiddagen har regnet precis upphört och solen börjar titta fram. De stora publikskarorna lyser med sin frånvaro än så länge, men Tommy är inte bekymrad.

– Förra året hade vi 500 besökare och jag skulle gärna se en fördubbling i år förstås. Men samtidigt kan vi inte bara hålla på och mäta hur många som kommer på arrangemangen, vi jobbar med människor här. Processen är målet och ofta är det i det småskaliga som kvalitén finns. ■

FAKTA / GAMLA ELVERKET

HÅR BEDRIVS EN omfattande social verksamhet sedan tio år tillbaka. Idag är man omkring 300 medlemmar i föreningen och arrangerar mellan 100 och 120 kulturarrangemang samt mellan 2000 och 4000 studietimmar varje år.

Varje år arrangerar föreningen också Slaggstensfestivalen, en musikfestival där artisterna ställer upp gratis och intäkterna går till social verksamhet. Läs mer på www.gamlaelverket.se och www.slaggsten.se

MÅNGA IGÅNG FÖR VÄRLDENS BARN

VÄRLDENS BARN IOGT-NTO-rörelsen kan även i år känna sig nöjd med sitt deltagande i Världens Barn-insamlingen. Från många håll i landet kommer rapporter om engagerade insatser.

På årets Stödgalan för Världens Barn i Västerås konserthall medverkade cirka 300 elever från Musikskolan, och ca 500 personer kom och betalade entré

– Förra året gick kampanjteamet i Västerås från absoluta botten till absoluta toppen, tredje plats i storstadskampen, mycket beroende

på Lillemor Hellstrand från IOGT-NTO-rörelsen och övriga frivilliga, berättar Göran Klingensjö, regionssamordnare för Västerås.

Junis i Växjö ordnade en Barn hjälper Barn-gala. I Norrköping har IOGT-NTOs lokalförening varit med och arrangerat Kulturfesten på Renströmmen. I Göteborg var UNF aktiva på Bok- och Biblioteksmässan samt ute på Hisingen. I Stockholm var ett 20-tal UNFare, varav några Junisledare, ute och samlade in pengar. Nio av UNFarna kommer från olika delar av landet

och är på väg till Kambodja på en "schystresa".

– Jag beräknar att närmare 45 000 volontärer kommer att ha varit aktivt delaktiga i årets riksinsamling, säger Peter Hjukström, projektledare för Världens Barn.

Bland väldigt många glädjämnen i år vill jag särskilt lyfta fram det kraftigt ökade inslaget av ungdomar från musik- och kulturskolorna och från alla de klasser som deltar i Skolkampen för Världens Barn.

LENA ANDERSSON

Det glada UNF-gänget syntes och hördes när de drog ut i Stockholm för att samla in pengar.

FOTO: LINNEA FORSBERG

Upstairs räddat av ideella krafter

HAGFORS Hagforsborna kunde inte acceptera att IOGT-NTOs ungdomscafé Upstairs måste stänga. De samlade in 100 000 kronor så att den populära träffpunkten för bygdens unga kan vara kvar – i alla fall ett tag till.

I förra numret av Accent berättade vi att kommunen dragit in sitt bidrag till Upstairs, och att verksamheten hotades av nedläggning. Men Hagforsborna protesterade och visade med insamlingen hur mycket Upstairs betyder för deras ungdomar. – Jag tiggde ihop 100 000 kronor på en vecka, berättar eldsjelen Sigrid Lundmark. Rädda Barnen lade hälften, och resten kommer från olika lokala företag. Den lokala sotaren gav oss 10 000 kronor bland annat.

– De här pengarna räcker fram till årsskiftet och ger oss andrum att se hur vi ska få in pengar på lång sikt. Men jag är envis, så det ordnar sig nog.

Västsvenska Träffen lockade 200 till Fåglum

FÅGLUM Över 200 personer kom till den vackra gamla festplatsen Krumbo i Fåglum, när de tre distrikten Älvsborg, Skaraborg och Göteborg bjöd in till Västsvenska Träffen, en gammal tradition som har

Temat "Skål för barnen" fick många att stanna till en stund i IOGT-NTO-rörelsens monter på bokmässan.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

"SKÅL FÖR BARNEN" STACK UT PÅ MÄSSAN

GÖTEBORG IOGT-NTO-rörelsens monter med tema "Skål för barnen" stack ut på årets bokmessa i Göteborg och bland utställarna på Internationella Torget. Många besökare, gamla, unga, vuxna och barn drack svartvinbärsjuice i montern och passade på att skriva långa meddelanden om alkoholreklam när de skickade flaskpost till biståndsminister Gunilla Carlsson eller folkhälsominister Maria Larsson.

Bland besökarna syntes kändisar som Gudrun Schyman, Mark Levengood och Doreen. Gudrun Schyman deltog också tillsammans med Linnéa Forsberg från IOGT-NTO-rörelsen i seminariet "Måste män slå kvinnor?", ett av rörelsens totalt fem seminarier på Internationella Torget. Moderatör var författaren Peter Fröberg Idling som varit med och skrivit "Våld till vardags".

LENA ANDERSSON

återupplivats. Vid tombolan och chokladhjulet var det full kommers, och åtgången på kaffe, smörgås och varm korv var stor. Scouterna lät alla prova på

att kasta både pil och livlina. Per-Olof Blixt spelade dragspel, Joakim Strandberg sjöng egna och andras låtar, och Durspelarnas musik var medryckande. Ann-Louise Friberg

från NBV pratade om Gunnar Arnborgs nya bok, och Hagar Andersson sålde sina vackra kort där behållningen går till vår ungdomsverksamhet. Ett 80-tal deltog i poängprome-

naden fram till kvarnen i Fåglum och passade på att titta närmare på både kvarnen och hembygdsstugans utställning. För de 120 hungriga middagsgästerna väntade sedan en välsmakande buffé i klubblokalen. Där bjöds också på uppskattad underhållning av Showtime – Nils Axelsson, Adrian Smith och Roger Jansson – som också stod för dansmusiken. /ALVA STRANDBERG

Bjuda på äpplen öppnar för samtal

ÖRNSKÖLDSVIK Bondens marknad har blivit en populär aktivitet på höstarna. I Örnsköldsvik deltog några IOGT-NTO-medlemmar med ett stånd på torget, där de delade ut äpplen och fick igång samtal. 30 kilo äpplen hade de plockat i egna och andra medlemmars trädgårdar.

– Det blev en bra dag på torget, konstaterar Lars Lundgren. Vi pratade med folk, delade ut äpplen och informationsmaterial och knöt goda kontakter. Bättre och billigare än Godtemplaredricka, tyckte vi.

Gunnar Eklöf bjuder på äpplen.

Ny film visar IOGT-möte i Sollefteå hösten 1882

SOLLEFTEÅ I en nyinspelad film får vi vara med på ett möte i logen Thule i Sollefteå hösten 1882. Det är medlemmar i dagens IOGT-NTO-förening på orten som tagit initiativ till den ovanliga filmen. I en studiecirkel har de under två år forskat, letat material och diskuterat hur ett möte kunde se ut 1882.

Med utgångspunkt från ett protokoll har de sedan genomfört och filmat ett möte som det kan ha sett ut den 15 oktober 1882. Medverkande logemedlemmar och tjänstemän i vackra regaler spelas i filmen

Revy- och filmnostalgi på höstträff i Vara

Varas revyveteraner samlade kring sin ackompanjör Anna-Lena Andersson. Stående från vänster Börje Brelid, Majken Garelius och Bertil Svanebring.

FOTO: INGEMAR LUNDGREN

VARA IOGT-NTO-distriktets seniorkommitté i Skaraborg har haft höstträff på Godtemplaregården i Vara. Ett 40-tal deltagare från flera lokalföreningar fick njuta av både revy- och filmhistoria. Varas revyveteraner Majken

Garelius, Bertil Svanebring och Börje Brelid framförde ett axplock av revynummer som Karl-Erik Borg skrev under åren 1940-52. Och biografmaskinist Lennart Persson bjöd på smakprov ur ett antal kända filmer

med bland andra Julia Caesar, Tor Modén och Sickan Karlsson. Lennart Persson berättade också om Park-Bio, som IOGT-NTO-föreningen i Vara äger tillsammans med Godtemplaregården.

INGA JÖNSSON

av medlemmar i föreningen, Multrå kyrkokör och Sollefteå amatördeater.

– Ur ett historiskt perspektiv kan det vara intressant att följa hur man i rörelsens början genomförde sina möten med ritualer och sång, säger Olof G Strömberg, en av initiativtagarna till filmen som premiärvisades vid ett föreningsmöte i september och som nu finns att köpa på DVD.

Byggstart i vår för Lyransgården

FÅKER IOGT-NTO-föreningen Lyrans i Fåker har lämnat in bygglovsansökan för en återuppbyggnad av Lyransgården.

– Jag hoppas att ansökan kan behandlas så snabbt som möjligt, säger ordförande Nils Gustaf Bergkvist till Läns-tidningen. Då kan vi sätta spaden i marken någon gång under våren.

Lyransgården brann ner till grunden i början av året. Med huset försvann också hundraåriga föreningshandlingar, konst och inventarier. Vad som orsakade branden är ännu inte utrett.

Redan dagarna efter branden beslutade lokalföreningen

Lyrans att försöka bygga upp en ny samlingslokal. En arkitekt har anlitats för projektet, och byggplanerna har diskuterats vid ett möte med bybor och andra intresserade.

Framtidsfrågor i centrum vid upptakt i Landsbro

VETLANDA Framtiden stod i centrum vid höstupptakten i IOGT-NTOs Njudungskrets. Ett 70-tal medlemmar deltog och lyssnade, efter sprittande toner från IOGT-NTOs dragspelsgrupp, till aktuell information från kretsens ordförande Bengt Isaksson, distriktskonsulenten Hans-Olav HOA Austli och NBV-kon-

sulenten Kicki Olofsson.

Bengt berättade om en aktiv höst med bland annat traditionell fjällvandring och en kurs om framtiden på Wendelsbergs folkhögskola.

HOA Austli talade om framtidsfrågor för IOGT-NTOs lokala verksamhet. Värde av att skapa möten mellan människor var den röda tråden.

Bengt och HOA Austli hade tillsammans utarbetat ett förslag till appell om att minska unga mäns drickande. Den utmynnar i kravet på en ny alkoholpolitik, som inte tar hänsyn till alkoholindustrins intressen utan ser till människors välfärd. Appellen antogs i sin helhet, och deltagarna var överens om att den skulle spridas brett.

PERSONNYTT

Ny servicechef

MIKAEL PREMBERG blir den 1 december ny servicechef hos IOGT-NTO. Han efterträder Pontus Lundell som har slutat. Servicechefen ansvarar för servicen till hyresgästerna i fastigheten på Stora Essingen. Mikael arbetar idag som generalsekreterare för Nykterhetsrörelsens Scoutförbund NSF.

Ny kommunikatör

ANNICA LINDGREN vikarierar för Kerstin Kock på IOGT-NTOs kommunikationsenhet fram till årsskiftet. Annica är kommunikationsstrateg med erfarenhet från information och marknadsföring inom flera områden. På IOGT-NTO-kansliet arbetar hon i första hand med texter till informationsmaterial.

Samarbete eller uppdrag?

AKTUELLT Den ideella sektorn har väl aldrig varit så populär som nu. Politiker och myndigheter på alla nivåer söker samarbete med organisationerna i civilsamhället. Men på vems villkor sker samarbetet? Kan organisationerna bevara sin självständighet när stat, kommuner och landsting vill lägga ut uppdrag och lockar med projektpengar? Och vad händer med det ideella arbetet, när samarbetet kräver allt mer professionella organisationer?

REPORTAGE

Fångad i dataspelsvärlden

INTERVJU Allt fler ungdomar hamnar i ett dataspelmissbruk. Här handlar det inte om att vinna pengar, utan om en flykt in i en annan värld. Hampus Kullberg från Växjö fastnade i spelet World of Warcraft och tillbringade upp till tjugo timmar per dygn framför datorn. I dag är han spelfri, efter att ha fått hjälp av Växjö spelprevention i IOGT-NTOs regi.

INTERVJU

Människan alltid hundens bästa vän?

INTERVJU Hundar och missbrukare är ingen bra kombination. Åtminstone inte enligt experterna. Hundarna mår ofta dåligt både psykiskt och fysiskt. Men missbrukarna själva har en annan uppfattning. Deras hundar har alltid sällskap och tillbringar mycket tid utomhus. Accent har träffat före detta missbrukarna Tobbe och Marie och deras hundar Kiwi och Bim.

RÖRELSE

Nyktterhetskontor firar tio år i Bryssel

I RÖRELSE I tio år har nyktterhetsrörelsen haft kontor i Bryssel och nu vankas jubileum. Accent följer med lobbyisterna som genom åren blivit ett välkänt och respekterat inslag bland parlamentarikerna i parlamentet.

Välkommen till

www.accentmagasin.se

Här får du fortlöpande nyheter och fördjupande artiklar om alkohol-, narkotika- och sociala frågor, folkrörelse- och nyktterhetsarbete i Sverige och världen.

Möt människorna som tagit sig vidare från svåra livsomständigheter eller de som hjälper till.

Här kan du också tycka till om det du läser.

Åter igen, välkommen!

Chefredaktör Eva Åhlström

Nya taltidningen är här

Från och med förra numret av Accent kommer taltidningen inte som kassett utan i digital form på daisyskivor. Skivorna kan spelas upp antingen i en särskild daisyspelare, som de flesta synskadade redan har, eller i en dator med CD-fack. Från datorn går det också att ladda ner tidningen på en MP3-spelare och ta den med sig.

Synskadade kan vända sig till sin syncentral för att få en daisyspelare. Personer som av andra skäl föredrar att lyssna på tidningen kan höra sig för hos en hjälpmedelscentral. Det går förstås också att själv köpa en daisyspelare. Den kostar mellan 3000 och 5000 kronor.

Medlemmar och prenumeranter som vill ha Accent som taltidning, men inte redan har det, är välkomna att kontakta oss på redaktionen – accent@iogt.se eller 08-672 60 51. Kontakta oss också om ni skulle få problem med övergången till den nya tekniken!

Chefredaktör Eva Åhlström

Posttidning B
Accent, Box 12825
112 97 Stockholm

Lyckligt lottad?

A8710007:1 0909

IOGT-NTO:s samarbete med SalusAnsvar startade redan för nästan 70 år sedan. En av våra största uppgifter genom åren har varit att värna om dig som medlem. Ett exempel på det är att du har tillgång till lägre pris och bättre villkor på försäkringar för hem, bil, villa och fritidshus.

Nu har SalusAnsvar sänkt priset ytterligare på försäkringen för många bilmärken. Är du lyckligt lottad kan du därför få en riktigt bra försäkring till ett riktigt lågt pris!

Ring SalusAnsvar Kundcenter, telefon 0200-87 60 50 och teckna en försäkring idag.
Mer information hittar du på **www.salusansvar.se/iogtnto**

Om förfallodagen på din nuvarande försäkring är längre fram får du hjälp att bevaka så att försäkringen blir ändrad i tid.

IOGT-NTO

i samarbete med

SALUSANSVAR